

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Killar ska inte vara smarta och inte ha bra betyg

En studie av högstadieelevers syn på maskulinitet

Av Henrik Ahlstedt och Calle Kennedy

Examensarbete på Lärarprogrammet 10 poäng
VT 2007

Henrik Ahlstedt: Religion/Historia/LAU 350
Calle Kennedy: Religion/Historia/LAU 350
Handledare: Kerstin Lökken
Rapportnummer: VT071030-6

Abstrakt

Titel: *Killar ska inte vara smarta och inte ha bra betyg*. En studie av högstadieelevers syn på maskulinitet

Författare: Henrik Ahlstedt och Calle Kennedy

Examensarbete, 10 poäng

Datum: VT 2007

Kursansvarig institution: Sociologiska institutionen

Handledare: Kerstin Lökken / Etnologiska institutionen

Examinator: Ninni Trossholmen

Rapportnummer: VT071030-6

Nyckelord: Maskulinitet, högstadieungdomar, hegemoni, symboliskt kapital, kön

Problem, syfte och frågor

Vi är av uppfattningen att det i skolan till viss del reproduceras könsmönster, att det i vissa situationer ställs olika förväntningar utifrån sin könsroll. Ett reproducerande av könsmönster i skolmiljön är problematiskt på det sättet att skolan är en plats där många av våra grundläggande värderingar skapas och att detta strider mot läroplanen.

Vi har valt att utgå ifrån två teorier som problematiserar begreppet maskulinitet, hegemonisk maskulinitet och symboliskt kapital, för att undersöka synen på maskulinitet bland högstadielever. Vårt syfte är att undersöka tjejer och killars syn maskulinitet. Vi vill se vilka förväntningar och föreställningar som eleverna upplever om vad som är manligt, då främst i en skolmiljö.

För att bredda perspektivet har vi valt att låta elever från två skolor representeras i vår undersökning. Den personliga målsättningen är att vi själva som blivande lärare ska få en tydligare insikt och förståelse för de processer som ligger bakom dessa konstruktioner för att på så sätt bidra till en mer jämlik och rättvis skola och klassrumsmiljö. Vi har i våra frågeställningar valt att undersöka:

1. Vilka egenskaper upplever eleverna utifrån sin könsroll som typiskt maskulina?
2. Vilka egenskaper upplever eleverna som typiskt maskulina i en skol/klassrumsmiljö?
3. Upplever eleverna att lärarna betar sig annorlunda mot killar än mot tjejer?

Metod

Vi har valt att använda oss av den kvantitativa och kvalitativa enkäten som metod då vi anser att den under de ramar vi har att tillgå, bäst ger oss möjligheten att få fram bra material för vår redovisning och analys. Insamlingen av data har skett vid ett tillfälle på våra respektive verksamhetsförlagda undervisningsplatser. Enkäten svarade eleverna på under lektionstid med närvarande lärare. Det insamlade materialet har sedan sammanställts till text, tabeller och diagram. De resultat vi presenterar är de som vi anser knyter an till de frågor vi har ställt och vill belysa.

Resultat

Vi har kunnat se tendenser till att det fanns en hegemonisk dominerande maskulinitet på dessa skolor gällande attribut kopplade till utseende, vilket vi baserade på killars användande av ett par skönhetsprodukter. En hermeneutisk tolkning av resultatet av enkäterna ger i vissa fall en traditionell bild av maskulinitet och kön. Här delar killarna upp tjejer och killar i två motsatta grupper, där maskulinitet och femininitet står i motsatsförhållande till varandra, och där femininiteten tillskrivs som något negativt. Vad man i övrigt kunnat utläsa är att det varit en variation i elevernas reflektioner till detta begrepp och att maskulinitet inte är något statiskt utan att det kan se olika ut i olika omgivningarna samt beroende av vem som tolkar begreppet.

Förord

Examensarbetet som nu ligger framför er har kommit fram genom ett idogt arbete av de ovannämnda författarna. Vårt samarbete har fungerat alldeles utmärkt, och det har blivit många långa dagar med mycket kaffe och fikabröd.

Vi vill härmed tacka alla inblandade i vårt examensarbete. Vi vill framförallt framhålla vissa personer, lärare och rektorer som upplät tid till oss under vanlig lektionstid trots att de hade mycket att göra, eleverna som med stort engagemang la ner stor kraft i att besvara vår enkät så bra som möjligt. Vi vill även tacka vår handledare Kerstin Lökken för ett väl fungerande samarbete med många intressanta och givande diskussioner kring de frågor vår uppsats behandlar.

Tack allihop!

Innehållsförteckning

1. Inledning	s. 2
1.1 Syfte	s. 2
1.2 Frågeställningar	s. 2
1.3 Utbildningsvetenskaplig relevans	s. 3
1.4 Metod	s. 3
1.4.1 Enkät	s. 3
1.4.2 Urval av skolor	s. 4
1.4.3 Urval av informanter	s. 4
1.4.4 Etiska hänsynstaganden	s. 5
1.4.5 Reflektion kring enkätaterialet	s. 5
2. Teori	s. 7
2.1.1 Hegemonisk maskulinitet	s. 7
2.1.2 Det symboliska kapitalet	s. 8
2.2 Begreppsdefinition	s. 9
2.2.1 Kön eller genus?	s. 9
2.2.2 Maskulinitet eller manlighet?	s. 9
2.3 Tidigare forskning	s. 10
3. Bakgrund	s. 12
3.1 Maskulinitetens historia	s. 12
3.2 Samhällsutvecklingen i Sverige	s. 14
4. Resultat	s. 16
4.1 Vilka egenskaper ser eleverna som typiskt maskulina?	s. 16
4.1.1 Elevernas uppfattningar om skönhetsprodukter och maskulinitet	s. 16
4.1.2 Kan man se några könsmarkörer gällande elevernas datoranvändande?	s. 19
4.2 Görs det någon skillnad utifrån kön i klassrummet?	s. 20
4.2.1 Tycker eleverna att det ställs speciella förväntningar på sig i egenskap av att vara kille eller tjej i skolmiljön?	s. 21
4.3 Upplever eleverna att lärarna beter sig annorlunda mot killar än mot tjejer?	s. 23
5. Sammanfattande slutdiskussion	s. 26
6. Käll- och litteraturförteckning	s. 30

Bilagor

Bilaga 1: Enkätmaterial till elever

Bilaga 2: Enkäten

1. Inledning

*Killar förväntas vara stökiga och översexuella medans tjejer förväntas vara tysta och försynta*¹

I olika situationer och omgivningar väntas vi ofta att leva upp till vissa förväntningar eller inneha vissa egenskaper utifrån vår könsroll, alltså en slags mall utifrån vilket vi formas in i och som påverkar vår syn på utseendet. Ovanstående citat är något som illustrerar denna stöpnings av kön. Citatet är en reflektion från en kille i en niondeklass. Vi två har både under vår egen skolgång och under andra kontakter med skolmiljön till viss del upplevt tendenser att det förekommer ett reproducerande av könsmonster i skolan. Med reproducerande menar vi att det ställs olika förväntningar på tjejer och killar utifrån deras könsroll, lik killen som citerades ovan uttryckte sig. Detta är ett problem då skolan är ett forum där många av våra barn och ungdomars grundläggande värderingar skapas. Skolan ska enligt läroplanen vara en plattform för att motverka traditionella könsmonster eller bryta upp mallar som tillskriver oss egenskaper utifrån kön.

*Skolan har en viktig uppgift när det gäller att förmedla och hos eleverna förankra de grundläggande värden som vårt samhälle vilar på.*²

Vi i egenskap av att snart vara utbildade lärare, kommer i vårt examensarbete fokusera på maskuliniteter. Kan man i en nutida skolmiljö se ett reproducerande av traditionella könsmonster där föreställningar av maskuliniteter framträder. Detta anser vi vara relevant då man i vårt land spenderar en stor del av sin uppväxt i skolan och att denna institution därigenom utgör en viktig samlingspunkt där man träffar andra människor som bidrar till skapandet till de "personliga glasögon" man betraktar sin omgivning utifrån. Men att studera maskuliniteter i skolan är inte detsamma som att bara studera killarna. Konstruktionen av maskuliniteter och könsroller överhuvudtaget påverkas av både killar och tjejers olika sätt att bemöta varandra i och utanför skolan.

1.1 Syfte

Vårt syfte är att undersöka tjejer och killars syn maskulinitet. Vi vill se vilka förväntningar och föreställningar som eleverna upplever om vad som är manligt, då främst i en skolmiljö.

1.2 Frågeställningar

Våra övergripande frågeställningar i arbetet är:

1. Vilka egenskaper upplever eleverna utifrån sin könsroll som typiskt maskulina?
2. Vilka förväntningar och egenskaper upplever eleverna som typiskt maskulina i en skol/klassrumsmiljö?
3. Upplever eleverna att lärarna beter sig annorlunda mot killar än mot tjejer?

¹ Elev, Kille, Skola B

² *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet* Lpo 94, Skolverket 2006, s 3

1.3 Utbildningsvetenskaplig relevans

Som det nämndes i vår inledning skall skolan vara en plattform där traditionella könsmönster ska motverkas.

Skolan skall aktivt och medvetet främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter. Det sätt på vilket flickor och pojkar bemöts och bedöms i skolan, och de krav och förväntningar som ställs på dem, bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan har ett ansvar för att motverka traditionella könsmönster. Den skall därför ge utrymme för eleverna att pröva och utveckla sin förmåga och sina intressen oberoende av könstillhörighet.³

Vi inom skolan måste bli bättre på att utmana föreställningar om maskulinitet. För oss som blivande lärare kan ifrågasättandet av traditionella föreställningar kring kön leda till en ökad förståelse för den verklighet som våra elever lever i och som påverkar deras skolgång och den roll de har i skolan. Att ge pojkar redskap till att kunna ifrågasätta och utmana en stereotyp manlighet är viktigt för hur de skall förstå de normer och värderingar de är en del av. Som tidigare forskning visat försämrar elevernas betyg och prestationer i skolan.⁴ På sikt befastes och återskapas ojämställda relationer i hela samhället. Det är viktigt att vi tänker på, i vårt, arbete att dagens elever är morgondagens vuxna. Förhoppningsvis kan det öka vår förståelse så att vi medvetet kan anpassa vår undervisning och skapa ett bra klassrumsklimat för *alla* i skolan och göra det som läroplanen säger att vi ska göra.

1.4 Metod

1.4.1 Enkät

Metoden vi valt är att göra en enkätundersökning. Enkätundersökningar går ofta under benämningen vad man kallar en kvantitativ metod. En kvantitativ datainsamling bygger på siffror eller frågor med redan förutbestämda svarsalternativ där man kryssar i det alternativ man sympatiserar med. Resultaten kan här sedan läggas fram i form av diagram och tabeller.⁵ Vår enkät innehåller många frågor av den sorten där det finns förutbestämda svarsalternativ men det finns även frågor av en mer kvalitativ art. Det vill säga öppna frågor där det lämnats plats för respondenten att fördjupa svaret utifrån sina egna tankar. Anledningen till denna kombination av kvantitativa frågor och mer kvalitativa frågor var att vi genom de kvantitativa frågorna ville få en slags bakgrundsbild av elevernas sociala förhållanden. Enkäten bifogas som bilaga och finns längst bak i uppsatsen. De mer kvalitativa frågorna blev sedan de frågor som i större utsträckning är kopplade till elevernas eventuella uppfattningar och föreställningar kring deras könsroller, frågor där vi ville ha ett mer djupgående svar än de av oss redan färdigställda svarsalternativ. Dessa frågor var till stor del kopplade till skolmiljön och det är främst de här frågorna som kommer behandlas i resultatdelen. I enkäten valde vi att ha en slags uppdelning av frågorna utifrån vissa tematiserande rubriker som t ex hemförhållanden, skola och fritidsaktiviteter. Detta för att

³ Lpo 94, 2006, s 4

⁴ Öhrn Elisabeth *Könsmönster i förändring? En kunskapsöversikt om unga i skolan*, Kalmar: Skolverket, 2002 s 46

⁵ Trost Jan, *Enkätboken*, Studentlitteratur, Lund 1994, s 16-17

få den så lättöverskådlig och strukturerad som möjligt för den svarande, men även för att som tidigare skrivet få en inblick i elevernas sociala situation.

1.4.2 Urval av skolor

Då det gäller vårt urval av skolor har vi valt att avgränsa oss till två skolor. Det är de skolor vi haft vår verksamhetsförlagda utbildning (VFU) på. På så sätt hade vi redan ett kontaktnät på dessa skolor samt var välbekanta med skolmiljön och skolornas upptagningsområde.

Vi har inte haft för avsikt att jämföra eller ställa det insamlade materialet från dessa båda skolor mot varandra. Dock är vi medvetna om att de olika skolornas upptagningsområde skiljer sig något åt och kommer därför här kortfattat presentera skolorna och deras närområden. De båda skolorna har anonymiserats och kommer i resultatdelen gå under namnen skola A och B.

Skola A ligger i en kranskommun sydväst om Göteborg. Detta är en högstadieskola i ”klassisk” bemärkelse med årskurserna 7-9. Här går det ca 400 elever som är fördelade på 14 klasser. Skolans elever har en homogen bakgrund, där de flesta kommer från medelklassfamiljer och det är få elever med en invandrarbakgrund som går på skolan.

Skola B ligger i en kranskommun öster om Göteborg. Här på skolan går det ca 640 elever inom årskurserna 6-9. Skolans elever kommer från olika samhällsklasser, men det är väldigt få elever med invandrarbakgrund.

1.4.3 Urval av informanter

Enkäten har blivit utdelad till sex niondeklasser, två i skola A och fyra i skola B. Enkäten tilldelades 143 elever, varav alla som fått den har besvarat den. Anledningen till att den endast delats ut till elever i årskurs 9 är att de i egenskap av att ha varit de elever som har varit mest verksamma i grundskolans skolmiljö borde ha den största insikten om vilka förväntningar som ställs på dem. Samt att de i egenskap av sin ålder var de bäst lämpade att svara på de frågor som enkäten innehåller, frågor som bland annat berör val av gymnasieutbildning.

Vi har även medvetet försökt ha en jämn fördelning av killar och tjejer som besvarat enkäten. Även om detta arbete har den maskulina könsrollen som det centrala så betyder inte det att vi endast kommer att undersöka vad killar känner för förväntningar på sig. Utan även tjejernas föreställningar av sin egen könsroll och även deras syn av den maskulina könsrollen blir relevant eftersom dessa i samspel med varandra har stor del i gestaltningen av de könsmonster som bildas.

Vi tänker här kortfattat presentera den bakgrundsbild, då det gäller elevernas sociala situation vi fått fram, av de elever som svarat på enkäten, denna information är baserad på de frågor av mer kvantitativ art som var med i vår enkät. Inledningsvis i enkäten ställde vi frågor om elevernas hemförhållanden, t ex frågor om elevernas bostadssituation och föräldrar. Den största delen av eleverna på båda skolorna har uppgett att de bor i villa tillsammans med båda sina föräldrar. Majoriteten av elevernas föräldrar arbetar, på skola A har ingen av eleverna på skolan uppgett att de haft föräldrar som studerat medan det i skola B var ett fåtal elever som hade någon förälder som studerade.

I skola A kunde man se gällande föräldrarnas yrken att väldigt många hade en akademisk bakgrund medan man i skola B inte kunde se någon viss typ av yrkeskategori var överrepresenterad, här verkade många av föräldrarna ha både en arbetar och akademisk bakgrund. Slutsatsen vi drog utifrån elevernas boende och föräldrarnas yrke var att en övervägande majoritet var av medelklass.

I vår enkät ställde vi även frågor om elevernas fritidsaktiviteter t ex om man var med i någon organiserad fritidsaktivitet. De flesta eleverna på båda skolorna bland både tjejerna och killarna har svarat att de är med i någon form av idrottsrörelse. Bland killarna på skola A har det varit väldigt varierande former av idrotter man sysselsatt sig med, de som varit vanligast är fotboll och rodd. Bland tjejerna på skola A har det även här varit stor variation, allt från rodd till olika typer av kampsporter, överrepresenterat har någon form av dans varit.

Bland killarna på Skola B har fotboll varit den betydligt populäraste idrotten att utöva. Tjejerna på skola B har sysselsatt sig med många olika typer av idrottsaktiviteter, de vanligaste har varit ridning och dans.

Sammanfattningsvis tycker vi oss kunna utläsa av det ovan presenterade att eleverna från båda skolor har en någorlunda liknande social bakgrund och anser att majoriteten av eleverna från båda skolorna kommer från en medelklassmiljö.

1.4.4 Etiska hänsynstaganden

Enkäten delades ut under de lektionspass som våra kontaktpersoner på skolorna tyckte passade bra i respektive klass. Innan enkäten delades ut presenterade vi bakgrunden och vårt syfte med studien samt att vi fanns där tillgängliga i fall vissa frågor behövdes förklaras utförligare. Vi informerade även eleverna om att det var frivilligt att fylla i den och att det var en anonym undersökning. Vår uppfattning av elevernas mottagande av enkäten var att de tyckte den behandlade något som var intressant och viktigt för dem. Eleverna tog god tid på sig att sammanställa sina svar och vissa använde hela lektionen till att besvara enkäten.

Vi hade även innan vi delade ut enkäten, diskuterat om vi skulle skicka ut brev till informanternas föräldrar. Men i diskussion med klasslärare samt rektorer på skolorna gällande enkätens innehåll och då den kom att besvaras under lektionstid, ansågs inte detta vara behövligt.

1.4.5 Reflektion kring enkätaterialet

Vi är medvetna om att sex niondeklasser på två skolor är ett litet enkätmaterial för en kvantitativ undersökning och att en kvalitativ intervjustudie med en mindre grupp elever förmodligen hade gett ett mer djupgående material. Men vi valde ändå att göra denna kombination av dessa båda metoder. Eftersom vi tyckte att denna typ av undersökning skulle ge oss ett mer djupgående material än en ren kvantitativ undersökning genom de svarskommentarer och reflektioner eleverna gavs utrymme att skriva ner på vissa av frågorna. Genom denna undersökning skulle vi även få in ett större kvantitativt material om personers könsföreställningar än om vi gjort en mindre intervjustudie. Då vi kommer att undersöka könsroller, får man vara medveten gällande vårt urval av elever är att de är i en ålder då identitetsskapandet är en stor del av ens liv. På så sett kanske informanterna extra tydligt drar skiljelinjer om vad som är maskulint respektive feminint. Många ungdomar

brottas med sin egen identitet. Enligt musikvetaren Lars Liljestam kan identiteten framträda i tre olika dimensioner; först en yttre där man väljer hur man vill uppfattas av andra. I den inre handlar det om hur man tänker om sig själv, för att i den tredje är hur man uppfattas av andra. Genom detta kan man utläsa att människor kan ha olika syn på personer beroende på vilken sida de har fått se och uppleva.⁶

Vår undersökning kommer självklart inte att ge en heltäckande bild av ungdomars föreställningar kring kön. Genom de svar och kommentarer vi fått in får vi endast exempel på hur elever på just våra skolor upplever föreställningar kring sin könsroll. För att vi ska försöka att nå en förståelse för hur dessa killar och tjejer ser på begreppet maskulinitet har vi valt att utgå från en hermeneutisk tolkningsmetod, som innebär sökandet efter förståelse för människor i sin egen kontext, mer än en kunskap om dessa. Man kan säga att en hermeneutisk tolkningsmetod inte söker efter redan existerande fenomen utan snarare den mening som olika upplevelser har för olika människor.⁷ Upplevelserna i detta fall är de kommentarer och reflektioner som eleverna som deltagit i undersökningen skrivit ner på de frågor som behandlat deras föreställningar kring könsroller. Vi kommer i vår tur sedan att tolka dessa svar och reflektioner utifrån vår förförståelse och tolkningsram, en tolkningsram som till stor del bygger på den litteratur vi tagit del av under skrivandet av denna uppsats. Med hjälp av denna tolkningsram ska vi i resultatdelen diskutera och analysera enkätmaterialen vi fått in.

⁶ Liljestam Lars, *Musikliv. Vad människor gör med musik – och musik med människor*. Göteborg 2005. Bo Ejeby förlag, s 130

⁷ Hartman John *Vetenskapligt tänkande: Från kunskapsteori till metodteori*. Lund 1998 Studentlitteratur s 163

2. Teori

Vi har valt att utgå ifrån två teorier som problematiserar dels maskulinitet och kön dels elevernas sociala bakgrund.

2.1.1 Hegemonisk maskulinitet

Maskulinitetsforskaren Robert W. Connells böcker, *Maskuliniteter*⁸ och *Om genus*⁹, har bidragit till vår kunskap om maskulinitetens historia och genusforskning.

Med begreppet hegemonisk maskulinitet menar Connell i boken *Maskuliniteter* att de dominerande mansideal som får patriarkatet att framstå som det självklara och rådande. Dessa ideal legitimerar mannens överordnade position i patriarkatet. Den hegemoniska manligheten stigmatiserar inte bara kvinnor, utan även avvikande manligheter, så som till exempel homosexuella.¹⁰ Connell menar att maskuliniteten bara kan existera i relation till andra stereotyper som den kan skilja sig ifrån. Man kan exemplifiera detta genom att peka på den homosexuelle som den annorlunda i förhållande till normen och hur denna maktfördelning bidrar till att upprätthålla den heterosexuelle mannens dominerande position. Den hegemoniska maskuliniteten bekräftas alltså inte bara genom vad den är, utan genom att peka ut vad den inte är.¹¹ Enligt Connell är den hegemoniska maskuliniteten historisk föränderlig, och det är den bild av manlighet vid en viss tidpunkt och som har stöd av kulturella och institutionella faktorer som utgör en idealbild av manligheten.¹²

Det finns även något som Connell kallar den delaktiga maskuliniteten, vilket är de män i ett samhälle som inte riktigt når ända upp för att ingå i den dominerande maskuliniteten, men som ändå kan ha fördelar av den genushierarki som råder i samhället. Connell tar här upp exemplet med svarta idrottsstjärnor som genom sin idrott kan fungera som ett sorts manlighetsideal för den vita majoriteten. Men att de trots det inte kan bli en del av den vita hegemoniska maskuliniteten på grund av sin hudfärg.¹³ Den hegemoniska maskuliniteten är den som accepteras av de flesta i samhället. Men hegemonin är föränderlig, den måste ständigt kunna omvandlas för att behålla sin legitimitet. Så när det hegemoniska förändras påverkar det andra sociala relationer, vilket vill säga relationen mellan olika maskuliniteter, men även förhållandet till femininiteter.¹⁴

Connell har också en politisk dimension i sin genusteori som han kallar för ”avgenusifiering”.¹⁵ Det handlar om maktrelationen mellan kvinnor och män, och om hur patriarkatet reproducerar dikotomin mellan könen för att på så sätt stärka sin maktposition. Den traditionella maskuliniteten är ett led i att upprätthålla den patriarkala hegemonin, och därför, enligt Connell, ingår alla heterosexuella män i detta system och kan därför inte motsätta sig det. De heterosexuella männen tillhör den dominerande hegemonin och är formade av den. Detta gör att de har svårt att gå utanför hegemonin och påverka den.¹⁶ För

⁸ Connell Robert W., *Maskuliniteter*. Daidalos AB Göteborg. 1995

⁹ Connell Robert W., *Om Genus*. Daidalos AB Göteborg, 2003

¹⁰ Connell Robert W., *Maskuliniteter*. Daidalos AB Göteborg. 1995

¹¹ Connell, 1995, s 195ff

¹² Connell, 1995, s 199ff

¹³ Connell, 1995, s 104-105

¹⁴ Engwall Kristina. *Drömmen om den rätta. Från singel till förälder*. Växjö. 2005, s 14

¹⁵ Connell, 1995, s 224

¹⁶ Connell, 1995, s 213

att förändra samhället i riktning mot social rättvisa måste man införa nya bilder och tankar av den manliga kroppen och mäns sexualitet.¹⁷ För att kunna göra detta måste man förknippa positiva egenskaper med nya identiteter, och inte enbart med den traditionella maskuliniteten. Att vara stark ska exempelvis kunna ses som kvinnligt.¹⁸

Det som är grundläggande för Connells maskulinitetsbegrepp är att det är starkt förknippat med makt och strukturell genusordning med målet att hålla en grupp högre i rang jämfört med andra. Han utskiljer ett antal olika maskuliniteter och den ordning i rang som råder mellan dessa i västvärlden. Connell visar också på processerna som utgör grunden för den hegemoniska maskuliniteten, exempelvis det framgångsrika hävdandet av auktoritet av grupper som hotar hegemonin så som homosexuella män.¹⁹

2.1.2 *Det symboliska kapitalet*

Vi har utgått ifrån boken *Sociologi och epistemologi - Om Pierre Bourdieus författarskap och den historiska epistemologin*²⁰ av sociologen Donald Broady, vilket bland annat innehåller Pierre Bourdieus teorier om symboliskt kapital.

Vi kommer att förklara kortfattat begreppen symboliskt kapital, habitus och fält. Med *symboliskt kapital* menar Bourdieu, enligt Broady, sådana tillgångar som en människa har som anses relevanta, viktiga, och som omgivningen kan bekräfta på något sätt. Med andra ord kapital som värden, tillgångar eller resurser i ett samhälle.²¹ Med detta menas inte att det symboliska kapitalet är individuellt. För att något ska klassas som symboliskt kapital behövs det en grupp eller en institution som erkänner kapitalet. Med andra ord så kan symboliska tillgångar endast fungera om det finns några människor som anser att dessa tillgångar har något värde. Vad som räknas som symboliskt kapital beror på i vilken grupp man befinner sig i. Något som är viktigt och högt värderat i en grupp kan vara helt utan betydelse för en annan, och är då således inte ett symboliskt kapital.²²

Två andra viktiga begrepp, habitus och fält, sätts i relation till symboliskt kapital. Med *habitus* menas människans förutsättningar för sitt handlande. Med andra ord, en persons habitus formas av vad man tidigare gjort i livet, minnen och erfarenheter. Habitus styr en individs handlingar och värderingar.²³ Bourdieus begrepp *fält* karaktäriseras av, enligt Broady, ett antal aktörer som alla tävlar och verkar utifrån en föreställning som är kopplad till ett specifikt symboliskt kapital. Ett fält är ett specifikt område där alla inblandade aktörer har vissa spelregler att anpassa sig efter. Man kan definiera ett fält genom att det där finns människor som har liknande intressen. Men det är viktigt att påpeka att inte allt är fält. Om någon har ett helt eget intresse och har egna värden i sin ensamhet så har inget fält uppstått.²⁴ Habitus innebär då bland annat ett förhållningssätt som individen använder för att integrera de nya erfarenheterna med de gamla, vilket då påverkar dennes värderingar

¹⁷ Connell, 1995 s 224

¹⁸ Connell, 1995 s 226

¹⁹ Connell, 1995, s 101

²⁰ Broady Donald, Sociologi och epistemologi. *Om Pierre Bourdieus författarskap och den historiska epistemologin*. Stockholm 1990

²¹ Broady, 1990, s 171

²² Broady, 1990, s 172

²³ Broady, 1990, s 33

²⁴ Broady, 1990, s 34

och val. Begreppet fält använder Bourdieu för att beskriva hur individerna inordnar sig i grupper.²⁵

Vi kommer att utgå ifrån sociologen Pierre Bourdieus begrepp *symboliskt kapital* med RW Connells begrepp *hegemonisk manlighet*, då vi tolkar och förstår elevernas olika tal om maskuliniteter. Hur ungdomarna är och verkar i skolan är fältet där de försöker få andra ungdomar, men även vuxnas uppmärksamhet. På fältet är det en kamp att få uppmärksamhet och känna sig behövd och detta fält är för ungdomarna skolan. Medan begreppet habitus är det som förklarar varför eleverna uppför sig på ett visst sätt inom skolans ramar.

2.2 Begreppsdefinition:

2.2.1 Kön eller genus?

Vår diskussion var till en början om vi i vår uppsats skulle använda begreppet genus eller kön. För att underlätta för läsaren kommer vi här att kort redovisa de skillnader som vi upplever mellan begreppen.

Ett sätt att förklara kön och könsskillnader på är att det inte på förhand är några fasta och klara kategorier, utan de är skapade utifrån ett kulturellt och socialt sammanhang. Vilket innebär att individer kan vara män eller kvinnor på många olika sätt, detta beroende på i vilken kontext man befinner sig.²⁶ Det kan i sammanhanget vara viktigt att påpeka att även om genusbegreppet lägger stor vikt vid samhällsstrukturer, så innebär det inte att den enskilda människan som själv förhåller sig till sin manlighet respektive kvinnlighet glöms bort.²⁷ Det är här vi ser en brist i begreppet genus, att man inte helt kan hålla isär den biologiska kroppen och den sociala.²⁸

I vår användning av begreppet kön i uppsatsen har vi haft en lång diskussion. I vår studie betraktar vi inte kön som en enbart medfödd egenskap utan att det är en socialt konstruerad position som uppkommer då enskilda individer och grupper sätts i relation till sin omgivning. Människan står då inte enbart passiv och låter sig bli styrd av sina eventuellt medfödda egenskaper. Människan är inte heller enbart styrd av sin sociala omgivning, utan man deltar aktivt i sitt eget skapande av sig själv som kille eller tjej, utifrån sin relation till den sociala omgivningen.²⁹ Vi kommer därför att företrädesvis använda benämningen kön och då se det som både en biologisk och social konstruktion.

2.2.2 Maskulinitet eller manlighet?

Även här kom vi att ha en diskussion om vilket begrepp vi skulle använda oss av. Det vi ansåg var att maskulinitetsbegreppet innefattade manlighet, men även att det som en del av informanterna skrev, killigt. Vi är medvetna om att informanterna själva inte skulle välja den benämningen men vi har valt att konsekvent använda begreppet maskulinitet i hela uppsatsen.

²⁵ Broady, 1990, s 35

²⁶ Connell, 1995, s 17

²⁷ Connell, 1995, s 15

²⁸ Lökken Kerstin, *Alla dessa duktiga kvinnor. Om rätten att få presentera sig själv i det offentliga samtalet*. Göteborg, Etnologiska föreningen i Västsverige, 2002, s 35

²⁹ Lökken, 2002, s 34-36

2.3 Tidigare forskning

Forskningen inom vårt ämnesområde är omfattande. Den forskning som vi har valt att fokusera på och som vi anser att vi har haft bra användning av presenteras nedan:

Historikern George L. Mosses bok *The Image of Man: The Creation of Modern Masculinity*³⁰ beskriver och förklarar framväxten av ett modernt maskulinitetsbegrepp ur ett historiskt perspektiv. Han beskriver maskulinitetens utveckling och historia. Mosse skriver att alla män inordnades i ett maskulint ideal. Manligheten stod för en helhet som bestod av kropp, själ och invändigt sätt och utvändiga dygder. Mosse hävdar även att den moderna maskuliniteten kan härledas till 1700-talet, och menar att manligheten går att beskriva som en föreställning utan plats för olika individuella variationer. Mosse pekar här på att den dominerande manligheten stärks av att det finns negativa manligheter, motstereotyper, som består av män som misslyckas att räknas in i den manliga normen, men som ändå upprätthåller den. Ibland har de ”misslyckade” männen försökt att bli ”riktiga” män, men det är väldigt svårt att ändra sitt sätt eller utseende. Vilket ibland har gjort att de har försökt skapa sina egna grupperingar för att försöka komma undan allt den manliga stereotypen står för.³¹

Maskulinitetsforskaren Robert W. Connell ses av genusforskare som en mycket framträdande teoretiker inom området. Connells böcker, *Maskuliniteter*³² och *Om genus*³³, har bidragit till vår kunskap om manlighetens historia och genusforskningen. Den förstnämnda av de två beskriver manlighetens historia, hur manligheten ständigt skapas och förändras och att det är viktigt att påpeka att det kan finnas flera manligheter. Connell menar på att det är viktigt att man är medveten om manlighetens förändring och synen på densamma.³⁴ I *Om genus* ger han en introduktion till forskningen om genus och dess problematik.³⁵

Etnologen och maskulinitetsforskaren Marie Nordberg skriver i *Det viktiga är en maskulin touche!*³⁶ att under de senaste åren så har mode, frisyrier och skönhetsprodukter i större utsträckning kopplats samman med män i media.³⁷ Enligt en undersökning av Dagens Industri från 2005 har, enligt Nordberg, försäljningen av skönhetsprodukter riktade mot män ökat med tusen procent sedan 1995.³⁸ Nordberg tar i denna artikel avstamp i frisörnärings och formandet av herr och damfrisyrer för att kritiskt granska de maskulinitetsdiskurser samt föreställningar om hur en manlig frisyra ska se ut inom denna näring. Hon menar att inom denna bransch skapas, förkroppsligas och vidmakthålls könsdikotomi och heteronormer.

³⁰ Mosse George L. *The Image of Man: The Creation of Modern Masculinity*. New York 1996

³¹ Mosse, 1996, s 3-19

³² Connell Robert W., *Maskuliniteter*. Göteborg. 1995

³³ Connell Robert W., *Om Genus*. Göteborg, 2003

³⁴ Connell, 1995, s 18

³⁵ Connell Robert W., *Om Genus*. Göteborg, 2003

³⁶ Nordberg Marie, *Det viktiga är en maskulin touche! Kulturella Perspektiv*. Svensk etnologisk tidskrift Nr 3, 2005

³⁷ Nordberg, 2005, s 7

³⁸ Nordberg, 2005, s 8

Historikern och genusforskaren Yvonne Hirdman har i boken *Genus – Om det stabila föränderliga former*³⁹ formulerat teorier om genussystemet. Hon menar att samhället med kvinnor som är underställda män hierarkiskt upprätthålls av att man noga håller isär ”manligt” och ”kvinnligt”. Det som blir relevant för oss är Hirdmans teorier kring dikotomi och hierarki. Det ”manliga” är hierarkiskt överordnat det ”kvinnliga” och dessa ses som motsattpar. Hon beskriver att genom tiderna har man antingen sett kvinnor som dåliga kopior av män eller som motsatser till män.⁴⁰

Socialantropologen Fanny Ambjörnssons bok *I en klass för sig*⁴¹, visar på hur genusgörandet hos en grupp gymnasietjejer. Ambjörnsson utgår ifrån teorin om en heteronormativ genusordning som grund för identitet.⁴²

Pedagogen Elisabeth Öhrns bok *Könsmönster i förändring? – en kunskapsöversikt om unga i skolan*⁴³, lyfter främst fram den nordiska forskningen och dess resultat kring genusfrågor i skolan. Kort förklarar kan man säga att Öhrns bok är uppdelad i två forskningsområden; ett som rör elevernas olika identiteter och relationer i skolan, och ett annat som rör olika bilder av könsmönster i prestationer och arbetssätt i skolan. Vårt arbete syftar till att skaffa oss en bild av hur eleverna ser på begreppet manlighet, så vårt arbete intresserar sig då främst till den första delen som berör genusidentiteter och relationer, vilket vårt arbete kommer vila på.

Historikern Kristina Engwalls bok *Drömmen om den rätta. Från singel till förälder*⁴⁴ tar upp och diskuterar synen på idealpartnern, synen på giftermål, barn etc. mellan åren 1960-2000. Engwall pekar i sin bok på hur kraven på en idealpartner förändras över tid. Idag räcker inte det för en man att vara en god familjeförsörjare och att kvinnan ska vara den som tar hand om hushållet, utan att det allt oftare betonas egenskaper som självständighet och humor.⁴⁵ Detta blir relevant för att förstå förändringen i sättet att förstå maskulinitet.

Ovanstående presentationer är relevanta för vår studie eftersom den vilar på genusidentiteter och relationer samt hur föreställningar kring kön och maskulinitet förändras över tid.

³⁹ Hirdman Yvonne, *Genus – Om det stabila föränderliga former*. Liber Malmö. 2003

⁴⁰ Hirdman, 2003, s 19-46

⁴¹ Ambjörnsson Fanny, *I en klass för sig*. Stockholm. 2003. Ordfront förlag

⁴² Ambjörnsson, 2003, s

⁴³ Öhrn Elisabeth *Könsmönster i förändring? En kunskapsöversikt om unga i skolan*, Kalmar: Skolverket, 2002

⁴⁴ Engwall Kristina. *Drömmen om den rätta. Från singel till förälder*. Växjö. 2005

⁴⁵ Engwall, 2005, s 32

3. Bakgrund

3.1 Maskulinitetens historia

I läroplanen står det att skolan ska motverka *traditionella könsmonster*.⁴⁶ Begreppet traditionell antyder att könsmonster är något som kan härledas bakåt i tid. För att visa hur föreställningar kring maskulinitet och kön innehåller både kontinuitet och förändring över tid vill vi ge en kortfattad bakgrund kring maskulinitetens historia och samhällsutvecklingen i Sverige under 1900-talet.

Inom mansforskningen kan man se två övergripande inriktningar: den ena studerar och identifierar det grundläggande typiskt manliga, den andra studerar olika typer av manlighet, dess konstruktion och relationen dem emellan.⁴⁷ I den sistnämnda inriktningen kan man placera bland annat Connell. Enligt Connell kan man tillskriva perioden mellan år 1450 och 1650 som starten till den moderna genusordningen. Connell betraktar maskulinitet ur ett historiskt perspektiv och syftar på fyra stora förändringar, som hände i det västeuropeiska samhället, vilket ligger till grund för föreställningar kring maskulinitet även in i våra dagar.⁴⁸

Connell tar upp kopplingen mellan mansidealet, krig och våld över tid. Connell menar här att den maskulinitet som fortfarande förmedlas ut, har starka kopplingar till den västerländska imperialismen och kolonialismen. Det var framförallt i de europeiska kuststaterna som den nya genusordningen kom att växa fram. Genom att förse maskulinitet med epitetet rationalitet, och genom att definiera den västerländska civilisationen under upplysningen som förnuftig och rationell, skapade man ett band mellan maskulint, patriarkat, och imperiebyggande. Man kom att koppla samman maskulinitet med förnuft och vetenskap i motsats till natur och känslor. Våldet kom att vara en viktig del i byggandet av de nya europeiska och senare de amerikanska imperierna. Genom att våldet var så starkt förknippat med att mannen ansågs vara en representant för den västerländska civilisationen i en farlig värld så kunde mannens handlingar legitimeras på samma sätt som imperiebyggandet.⁴⁹

Connells maskulinitetsbegrepp hegemoni är starkt förknippat med makt och strukturell genusordning med målet att hålla en grupp högre i rang jämfört med andra. Han ger även exempel på olika dominerande hegemonier och den ordning i rang i västvärlden som råder mellan dessa. Connell visar också på processerna som utgör grunden för den hegemoniska maskuliniteten, exempelvis det framgångsrika hävdandet av auktoritet av grupper som hotar hegemonin.⁵⁰

George L. Mosse talar om framväxten av ett modernt mansbegrepp (en modern ”maskulin stereotyp”) i decennierna kring sekelskiftet 1800. Han menar att denna utveckling förbinds med det borgerliga samhällets framväxt. Likaså att det moderna mansidealets nära relation till den då alltmer tongivande medelklassen framkommer bland annat i arbetets värde, betoningen av måttlighet och renlighet är något Mosse tar upp. Detsamma gäller de

⁴⁶ Lpo 94, 2006, s 4

⁴⁷ Ekenstam, 1998, s 11-12

⁴⁸ Connell, 1995, s 184-185

⁴⁹ Connell, 1995, s 184-188

⁵⁰ Connell, 1995, s 101

borgerliga föreställningarna om jämlikhet och rättvisa, som genom medborgarbegreppet införlivades i den moderna mansbilden.⁵¹

Mosse menar att den moderna maskulina stereotypen har ärvt många beståndsdelar från äldre kristna och adliga mansbilder, samt har en del idémässiga förutsättningar i 1700-talets upplysning. Han menar att det där således finns en kontinuitet. Men kombinationen, sammansmältningen av äldre och nyare element, innebär att något nytt också skapades. Förändringen av mansbilden bedöms av Mosse som radikal och betydelsefull.⁵² Denna moderna mansbild som skapas vid denna tid har, enligt Mosse, därefter i sina huvuddrag överlevt in i vår tid och utövat ett vidsträckt inflytande över västerländska män. Några av de karaktärsdrag som fanns i förindustriella mansbilder, levde kvar i den moderna mansbilden, t.ex. rationalitet och styrka. Detsamma gäller mod, tapperhet och kraft enligt Mosse. Hade heders- och ärobegrepp haft en central betydelse för det förindustriella samhällets manlighet, blev det för borgerlighetens män framför allt den personligt erövrade dygden som blev central. En tendens som är tydlig enligt Mosse är omsvängning bland medelklassmännens manlighet i förhållande till arbetarklassens manlighet. Under större delen av 1800-talet hade medelklassmännen sett ner på arbetarna som råa och okultiverade. Mot seklets slut började emellertid arbetarklassens manlighet att attrahera många män i Nordamerikas medelklass. Där tyckte man sig finna en maskulin styrka som höll på att försvinna i industrisamhällets hektiska och överciviliserade värld. Ett bland många tecken på denna omsvängning är den popularitet som boxning och andra kraftsporter nu fick. Dessa hade, enligt Mosse, tidigare associerats med arbetarklassen, men väckte fascination även bland medel- och överklassens män.⁵³

Under 1700 och 1800 talet hade maskulinitetsbegreppet en påtaglig moralisk dimension. Att vara manlig var liktydigt med att vara oberoende, stark, modig, vidsynt och ärlig, liksom att uppvisa sexuell återhållsamhet, stark vilja och karaktärsfasthet. Men det var en form av kulturell konstruktion som höll på att erodera vid 1800-talets slut. När män därför ville frambesvärja en annan sorts manlig kraft, föredrog de därför gärna termerna ”maskulin” och ”maskulinitet”. Till en början var adjektivet ”maskulin” relativt vagt och tomt på innehåll, men fick så småningom mer bestämda innebörder. Några årtionden in på 1900-talet åsyftade begreppet ”maskulinitet” en blandning av drag som aggressivitet, fysisk styrka och manlig sexualitet. Dessa företeelser hade även tidigare associerats med maskulinitet enligt Mosse, men definitivt inte varit ett dominerande ideal för medelklassens män.⁵⁴

Runt om i västvärlden intensifierades diskussionen om manligheten i takt med att 1800-talet övergick i ett nytt sekel. Oron för minskad arbetskraft började öka. Begrepp som dekadans, degenerering, avvikelse, perversitet, homosexualitet och omanlighet ställdes i motsats till sann manlighet i början på 1900-talet. Utbredda farhågor för sedesförfall, civilisatorisk urartning och rasmässig degenerering gjorde många bekymrade för både kvinnlighetens och manlighetens tillstånd. Ökat kvinnligt förvärvsarbete och feminismens frammarsch utmanade traditionella manliga privilegier. Enligt 1800-talsborgerligheten var kvinnans plats i hemmet som maka och moder. Hon var mannens samtidiga motsats och komplement. Den ”nya kvinnan” tycktes dock vara mer intresserad av att slåss för sina professionella och politiska rättigheter, än att leva upp till viktorienska idealbilder av sann

⁵¹ Mosse, 1996, s 24

⁵² Mosse, 1996, s 32

⁵³ Mosse, 1996, s 47

⁵⁴ Mosse, 1996, s 87

kvinnlighet, enligt Mosse.⁵⁵ Den tidiga kvinnorörelsen kämpade först och främst för rösträtt, kvinnors rättigheter och ett bättre samhälle, vilket inte alltid innebar att våra könsrollers respektive utformning kom att ifrågasättas.⁵⁶ Den för medelklassen så nödvändiga och självklara uppdelningen mellan manligt och kvinnligt hotades dessutom av att homosexuella blev synliga i offentligheten. Homosexuella män och kvinnor kom ut ur garderoben från 1860-talet och framåt, men särskilt under seklets sista decennium blir tendensen tydlig.⁵⁷ Kvinnoforskningen som växte fram på 1900-talet fokuserade enbart på kvinnan, vilket ledde till att mannen försvann och blev "den andre" i forskningen. Forskning om begreppet maskulinitet kom att växa fram som en konsekvens av den framväxande feministiska rörelsen under 1970-talet.⁵⁸

Under 1960-talet och 1970-talet uppstod en annan sorts medvetenhet i och med kvinnorörelsens etablering och de homosexuellas frigörelse. Alla mål som sattes upp kom inte att uppnås, men denna kamp kom i alla fall att sätta fokus på något som tidigare varken diskuterats eller förståtts nämnvärt i samhället; det var fröet till den moderna genusforskningen som hade börjat.⁵⁹

På 1990-talet får mansforskningen ett rejält uppsving, och man börjar konsekvent med termen "maskuliniteter" föra forskningen in på att manlighet inte bara är något individuellt utan också en process, ideologi, diskurs etcetera. Det var alltså först med ett modernt feministiskt perspektiv som maskulinitet respektive femininitet kom att ifrågasättas och betraktas utifrån ett genusbegrepp. Det innebär i korthet att våra roller som män respektive kvinnor i första hand inte är underkastad vår biologi utan snarare att de konstrueras utifrån sociala och kulturella strukturer i det samhälle vi lever i.⁶⁰

3.2. Samhällsutvecklingen i Sverige

Samhällsutvecklingen i Sverige har givetvis även haft en påverkan på olika sociala värderingar och attityder i samhället även när det gäller föreställningar kring kön. Norborg menar att vi har gått från klasskamp (1920-talet och framåt), via folkhemstanken, till klasskonflikt igen under 1960- och 1970-talet, för att under 1980-talet komma till ett samhälle som styrs till stor del av massmedia och där individualismen framhålls.⁶¹

Efter andra världskriget kom Sverige att uppleva en guldålder vad gäller produktion och handel. Man behövde återuppbygga stora delar av Europa och tack vare att Sverige klarat sig undan krigets bomber kom Sverige att stå i framkanten av handel och export under 1950-talet. Det kom att etableras flera svenska företag utomlands och genom ett bra samarbete mellan näringsliv, fackföreningsrörelsen och en aktiv arbetsmarknadspolitik kom det att gynna den positiva utveckling som det nu fanns möjlighet till.⁶² Under 1960-talet kom det att växa fram en jämställdhetssträvan, med vilken man önskade sig ett mer

⁵⁵ Mosse, 1996, s 88

⁵⁶ Ekenstam, 1998, s 7ff

⁵⁷ Mosse, 1996, s 86ff

⁵⁸ Connell, 1995, s 18

⁵⁹ Connell, 1995, s 18

⁶⁰ Connell, 1995, s 21

⁶¹ Norborg Lars-Arne, *Sveriges historia under 1800- och 1900-talen- Svensk samhällsutveckling 1809-1998*. Stockholm 2002, s 76-77

⁶² Ahlberger Christer & Kvarnström Lars, *Det svenska samhället 1720-2000*, Lund, Studentlitteratur, 1994, s 300ff

jämställt ideal för både män och kvinnor där man kan förena både karriär och familjebildning.⁶³

Under 1970-talet kom Sverige att drabbas hårt av konjunkturedgångar, den internationella ekonomiska krisen och oljekrisen. Det kom att leda till en produktionsnedgång och en stor arbetslöshet i Sverige.⁶⁴ Tack vare det stora sociala skyddsnät som man byggt upp kom det inte vara lika svårt att leva som arbetslös under denna tid. Olika branscher kom att drabbas olika hårt, exempelvis varvsindustrin och textilindustrin kom att i princip helt slåss ut från att ha haft en massa arbetare. I dessa spår av förändringar, stark konkurrens och nya tekniska innovationer kom kunskapssektorn att växa sig allt större. Från att ha haft en förhållandevis stor arbetsmarknad för utbildad arbetskraft inom bland annat industrin, kom det i princip att helt försvinna i slutet av 1900-talet till förmån för utbildad arbetskraft.⁶⁵ Under 1960- 1970-talet kom det att ske olika samhällsförändringar, som att kvinnor börjar förvärvsarbeta mer, den offentliga omsorgen byggs ut och det finns en ökad tillgång till preventivmedel.⁶⁶ År 1974 kom Sverige att bli först i världen med att införa en föräldraförsäkring som kom att jämställa pappor och mammors ansvar för barnen. Barnomsorgen byggdes ut. Pappans roll kom att bli mer och mer politisk viktig. Familjens sammansättning har även förändrats under den undersökta perioden. Det har införts en liberal skiljsmässolagstiftning, samboförhållanden reglerades och bättre förhållanden för homosexuella par.⁶⁷ Det kom en förändrad syn på sexualiteten vilket bekräftade kvinnas rättigheter. 1974 lagstiftades det att kvinnans rätt till abort låg hos kvinnan själv. Förändrad skattepolitik år 1970, från att ha haft en sambeskattnings makar emellan till en individuell beskattning var för sig. Detta bekräftade den yrkesarbetande kvinnan till skillnad mot hemmafruidealet som fick ta ett antal steg tillbaka.⁶⁸

De olika förändringarna, synen på maskulinitet, och olika politiska och ekonomiska förändringar som vi här har presenterat får självklart effekter på våra föreställningar rörande kön/genus. Vad som förstås som kvinnligt respektive manligt beror på den samhälleliga kontexten.

⁶³ Engwall, 2005, s 47

⁶⁴ Ahlberger, 1994, s 300

⁶⁵ Ahlberger, 1994, s 301

⁶⁶ Engwall, 2005, s 48

⁶⁷ Gustavsson Harald. *Nordens historia. En europeisk region under 1200 år*. Lund 1997 s 260-261

⁶⁸ Ahlberger, 1994, s 348-350

4. Resultat och analys

Här kommer vi att presentera det material som vi har samlat in och analyserat och som ligger till grund för denna uppsats. Materialet består av 143 enkätsvar från skolelever som går i årskurs nio på två olika skolor i Göteborgs kranskommuner som tidigare nämnts.

Den struktur vi valt gällande denna del av uppsatsen är att vi här gjort ett urval av de frågor som fanns med i enkäten vi delade ut. Det är teman som utgår ifrån vårt syfte och våra frågeställningar. Dessa frågor är till största delen de frågor vi i metoddelen behandlade som frågor av mer kvalitativ art, alltså öppna frågor där eleverna fick utrymme att ge kommentarer samt skriva ner sina egna reflektioner kring upplevelser och föreställningar de har av sin omgivning. Enkätmaterialet kommer att bearbetas i löpande text där vi inflikat citat från eleverna. Vissa delar av materialet kommer även att presenteras statistiskt då vi känner det berättigat. Vi har alltså valt att lyfta fram och göra nedslag i några av de frågor i enkäten som tydligast går att koppla till våra frågeställningar, dock använder vi oss av det övriga materialet vi har fått fram i den mån det ger oss en bredare och större förståelse till frågeställningarna.

4.1 Vilka egenskaper ser eleverna som typiskt maskulina?

I denna del kommer vi att presentera uppfattningar och föreställningar kring könsroller generellt som även går utanför skolmiljön.

4.1.1 Elevernas uppfattningar om skönhetsprodukter och maskulinitet

I enkäten hade vi en avdelning av frågor som handlade om hur mycket pengar man lägger på produkter kopplade till utseende och vilka produkter man kan tänka sig använda som kille. Gällande de frågor som handlat om hur mycket pengar man spenderar på produkter har varit svåra att sammanställa eftersom många av eleverna inte förfogar över inhandlandet själva utan föräldrarna sköter det. Men då det gäller de elever som gjort dessa inköp själva så tycker vi oss inte kunna se någon skillnad på att tjejer spenderar mer pengar på dessa inköp eller vice versa. Utan man lägger ungefär lika mycket pengar både på inköp av kroppsprodukter och kläder. Ca 100 kronor var den genomsnittliga summan per månad som killar och tjejer spenderar på kropps- och hårvårdsprodukter, medan summan var mer varierande då det gällde kläder. Den kropps/hårvårdsprodukt som var populärast bland killarna var hårvax medan smink var populärast att inhandla bland tjejerna.

Vi frågade eleverna om de ansåg att det var ok att sminka sig som kille. Vi ville här se om det fanns en öppenhet bland eleverna då det gäller användandet av produkter som är traditionellt kopplade med femininitet eller vice versa. Bland killarna tyckte en majoritet på både skola A och B att det inte var ok som kille att sminka sig. Många av killarna skrev snarlika kommentarer på denna fråga där man menade att användandet av smink var "tjejigt": *Nej, det är för tjejer*, har exempelvis en av killarna på skola A skrivit. Många av killarna har även kopplat sminkning som något "bögigt" och att man på så sätt riskerar att få en negativ stämpel om skulle använda sig av smink, vilket exemplifieras av denna

kommentar: *Tycker det inte är okej man anses då som böglig!*⁶⁹ Dock var det ok att sminka sig för vissa om det tjänade ett visst syfte: *Alla gör som de vill, men jag personligen skulle aldrig sminka mig. Kanske någon gång använda täckmedel mot finnar*⁷⁰ eller *Om det är för att t.ex. dölja en finne är det ok. Annars är det oacceptabelt.*⁷¹ Här har vi två killar som antyder att de tycker det är ok med smink då det gäller att dölja finnar.

Bland tjejerna som svarade på samma fråga var det i de flesta fall inget problem med att killar sminkar sig, även om man här hade vissa invändningar. En tjej på skola A formulerade sig så här: *Dom får göra det om dom vill, jag bryr mig inte, men det kanske inte är så snyggt. Antagligen för att det inte är så vanligt så att jag inte är van vid det.* Även bland tjejerna fanns det dock kommentarer som var negativa mot sminkanvändande bland killarna eftersom de inte upplevde det som en maskulin egenskap: *Jag tycker inte det! Det är till för tjejer, inte killar. De gör ju aldrig reklam för smink till killar*⁷² eller som en annan tjej skrev: *Det blir lätt bögstämpel!*⁷³

Detta kan jämföras med Connell och hans diskussion kring hegemonisk maskulinitet, det vill säga de dominerande mansideal som får patriarkatet att framstå som självklart samt att dessa ideal legitimerar mannens överordnade position i patriarkatet. Connell betonar att det maskulina ständigt konstrueras och intar en överordning i förhållande till det feminina.⁷⁴ Detta resonemang kan kopplas till vad vissa av eleverna svarat på enkäten. Vi ser att många tillskriver användandet av smink som fjolligt och bödigt. Dessa benämningar har i dessa kommentarer en negativ tillskrivelse och böglig eller fjollstämpeln är något man gärna inte vill associeras med. Förmodligen för att det skulle kunna leda till ett utanförskap eller mobbning, vilka dessvärre är vanliga problem i en skolmiljö. Många har även skrivit att de tycker det är fult och att man nog inte passat i smink. Vi tror dock inte att flertalet killar skulle börja använda sig av smink om dessa stämplars försvann. Men att majoriteten av killarna inte tycker det är ok att man som kille sminkar sig och att vissa tillskriver användandet av dessa produkter vissa stämplars pekar på att det finns dominerande maskulin hegemoni på skolorna och att användandet av traditionellt feminina produkter inte tillhör en av de acceptabla normerna för denna.

Som vi kan se var inte sminkanvändning helt oproblematiskt bland eleverna. Däremot upplevde inte eleverna hårfärgning som något kontroversiellt. Gällande hårfärgning har i stort sett alla killarna och tjejerna ansett att det är ok med killar som färgar håret och att det inte är något konstigt med det. Många av killarna har gjort det själva och många har i sina kommentarer skrivit motfrågor typ: *Ja självklart, varför skulle det inte vara det?*⁷⁵ Intressant att påpeka är att den kille från skola B som skrev kommentaren på sminkanvändningsfrågan: *Om det är för att t.ex. dölja en finne är det ok. Annars är det oacceptabelt* på frågan gällande hårfärgning svarade: *Självklart! Vi har något som kallas frihet för den enskilda individen.* En argumentering som visar på motsägelser hos samma informant.

⁶⁹ Elev, Kille Skola A

⁷⁰ Elev, Kille Skola A

⁷¹ Elev, Kille Skola B

⁷² Elev, Tjej Skola B

⁷³ Elev, Tjej Skola B

⁷⁴ Connell, 1995, s 23

⁷⁵ Elev, Kille Skola B

Marie Nordberg visar i sin studie att försäljningen av skönhetsprodukter och tjänster ökat stort de senaste åren bland män⁷⁶ men att män som spenderar mycket tid och pengar på utseende riskerar att stämplas som ”fjolliga” eller ”böjiga”. Hon visar samtidigt att för att få dessa produkter och tjänster som tidigare kodats som kvinnliga att tilltala män måste de skiljas från femininitet, kodas om och kopplas till maskulinitet, genom att t ex tillskriva dessa produkter med slogans som ”For men”.⁷⁷ Användandet av skönhetsprodukter som hårvax, täckmedel och hårfärg verkar däremot bland eleverna vara accepterat. Detta är produkter där det finns reklam riktat just för manligt bruk och där många kända manliga förebilder, t ex inom fotbollsvärlden, använder sig av dessa produkter.

På frågan om det var ok att som kille använda sig av smink så skrev en tjej att hon inte var van vid det och att det på så sätt var konstigt, en annan tjej skrev att det inte var okej bland annat för att man aldrig såg någon reklam för det. Dessa båda resonemang är intressanta om man kopplar de till Nordbergs resonemang om att koda om produkter. Om man skulle koda om andra sminkprodukter än täckstift dess femininitet, t ex läppstift eller kajal, till en mer maskulin inriktning genom reklamkampanjer och på så sätt vänja det ”allmänna ögat” för manligt sminkanvändande. Skulle man på så vis kunna se en förändring av elevernas inställning till sminkanvändning bland killar och skulle det på så vis bli en gradvis förskjutning av den dominerande maskulina hegemonin på skolorna? Och skulle då även sminkanvändande bland killar rymmas i ”frihet för den enskilda individen” som en av eleverna uttryckte det. Det är frågor som framtiden får utvisa.

Kopplar vi detta resonemang till frågeställningen om vilka egenskaper eleverna ser som typiskt maskulina så är det tydligt att man som kille inte ska sminka sig, vilket vi redan innan vi ställde denna fråga kunnat gissa oss till. Intressant i fallet gällande sminkanvändande är att vi här får en inblick i vad som händer om man inte lever upp till de förväntningar som ställs på en utifrån sin könsroll. I detta fall riskerar man att stämplas som avvikande på grund av att man inte uppfyller de krav som ställs inom den dominerande maskulina hegemonin på skolorna.⁷⁸

Då det gäller ungdomars uppfattningar av mode och utseende kan vi se att det finns vissa normativa drag. I vår undersökning svarar ungdomarna att det är viktigt att en kille/man inte är ”böjig” eller ”fjollig”. Detta är något som åter styrks av Ambjörnssons forskning där det påtalas att många killar är rädda för att uppfattas som feminina.⁷⁹

För att något ska klassas som symboliskt kapital behövs det en grupp eller en institution som erkänner kapitalet, enligt Bourdieu, med andra ord så kan symboliska tillgångar endast fungera om det finns några människor som anser att dessa tillgångar har något värde. Vad som räknas som symboliskt kapital beror på i vilken grupp man befinner sig i. Något som är viktigt och högt värderat i en grupp kan vara helt utan betydelse för en annan, och är då således inte ett symboliskt kapital.⁸⁰ Det här med att veta hur man ska se ut eller inte är väl förankrat hos eleverna. Att veta sin roll i skolan, det vill säga fältet, är något som eleverna är mycket bra på. Likaså att det bagage, habitus, de har med sig påverkar om vilken roll de får i skolan.

⁷⁶ Nordberg, 2005, s. 8

⁷⁷ Nordberg, 2005, s. 11

⁷⁸ Jmf Connell

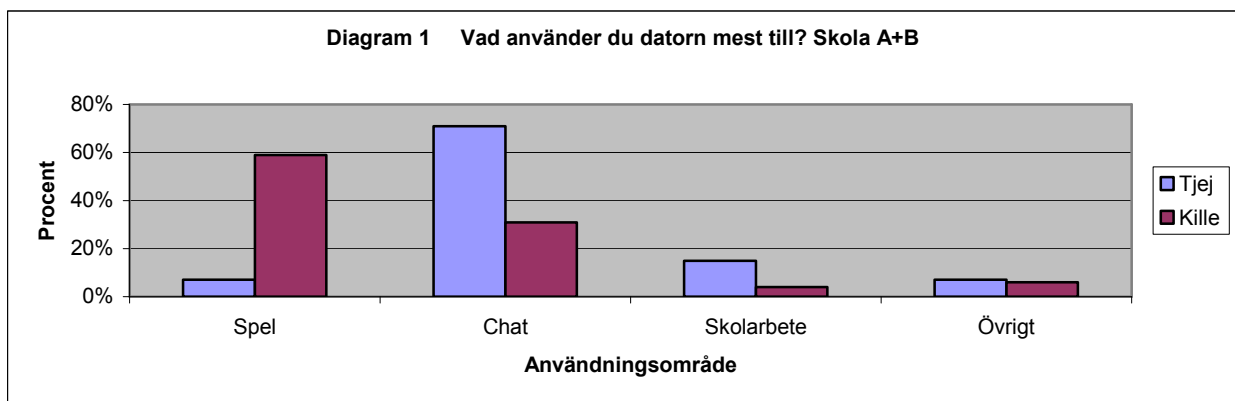
⁷⁹ Ambjörnsson, 2003, s 223

⁸⁰ Broady, 1990, s 172

4.1.2 Kan man se några könsmarkörer gällande elevernas datoranvändande?

Datorer har de senaste åren blivit ett naturligt inslag i både hem och skolmiljön. Vi tyckte det på så sätt skulle vara relevant om man kunde se några skillnader mellan hur killar och tjejer bland vårt urval av elever använde sig av datorer. Bland eleverna som deltog i undersökningen var det endast en av 143 som inte haft tillgång till dator i hemmet.

Eleverna fick frågan om vad de använde datorn mest till. De fick följande fyra variabler att välja mellan: Spel, chat, skolarbete och övrig användning. Resultatet av denna fråga kommer illustreras med ett diagram för tydlighetens skull.

Diagrammet visar att det bruk av datorer som killarna mest sysselsatt sig med är spel. Bland tjejerna har chattandet det man använt sig mest av.

De spel killarna spelat i störst utsträckning är av typen "first person shooter" spel, en typ av krigsspel som kan spelas enskilt men även online mot andra datoranvändare som oftast går ut på att "ha ihjäl" sina medtävlande. Även så kallade online rollspel har varit en vanligt förekommande kategori spel killarna spelat. Online rollspel utspelar sig i en fantasy miljö där man styr en karaktär vars attribut kan utvecklas och där man genom interaktion med andra spelare kan lösa olika typer av uppdrag. De spel som här är vanligast förekommande bland enkätsvaren är "World of warcraft", "Diablo 2", "Battlefield 2" och "Counter strike". Bland tjejerna har spelet "The Sims 2" varit det mest spelade spelet. "The Sims" är ett spel som utspelar sig i ett bostadsområde där du har kontroll över en karaktär eller en hel familj, vilka har olika attribut som kan utvecklas. Vad vi förstått går spelet ut på att samla in ett kapital för att förbättra sin bostadsmiljö samt interagera med andra spelare i bostadsområdet. Detta är också ett spel som både kan spelas enskilt och online tillsammans med andra spelare.

En koppling som vi kan se är att de spel som killarna spelar har de drag som Mosse tar upp: mod, tapperhet och kraft, som historiskt förknippats med maskulinitet.⁸¹ Även Connell drog den historiska kopplingen mellan maskulinitet och våld som nämnts ovan.

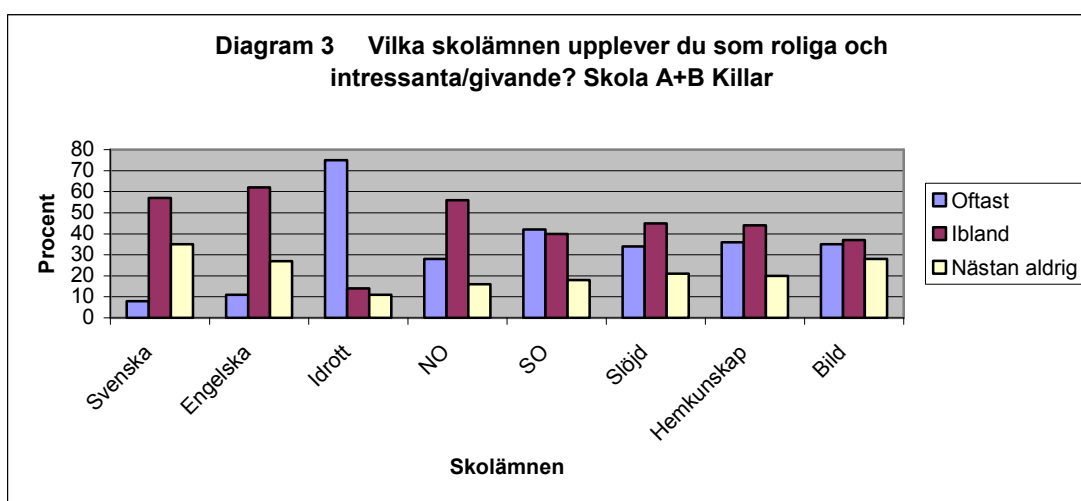
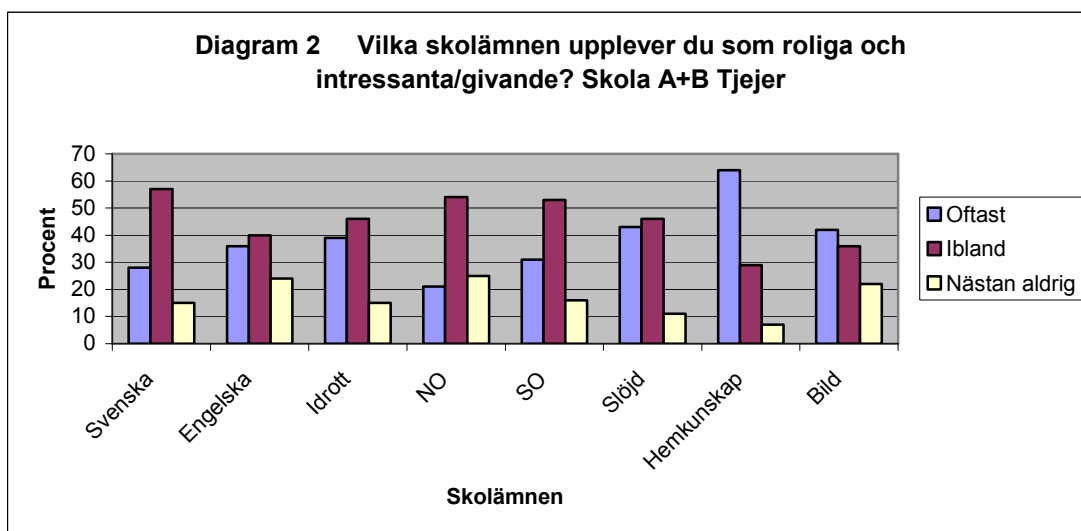
Att killar spelar krigsspel i stor utsträckning kan ha många anledningar men intressant att fundera på kopplingen till de resonemang som fördes i vår bakgrund ovan.

⁸¹ Mosse, 1996, s 47

Bland de internetsidor som eleverna besöker var det en stor variation, bland både tjejer och killar. Ett antal exempel på sidor som besöks är olika typer av tidningssidor, sidor som är förknippade med fritidsintressen och andra olika forum. MSN och lunarstorm har varit de vanligaste chatforumen för bland både tjejer och killar.

4.2 Görs det någon skillnad utifrån kön i klassrummet?

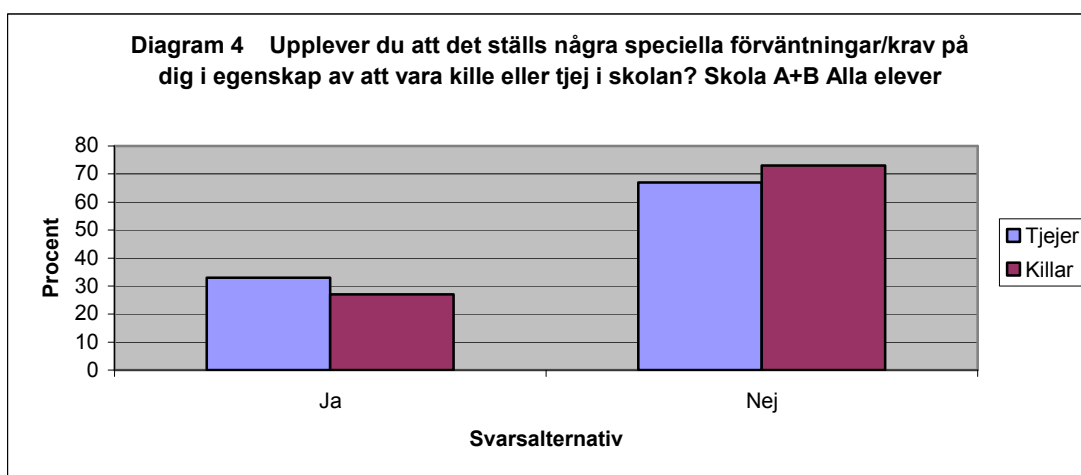
I denna del kommer vi att presentera uppfattningar och föreställningar kring könsroller i skolmiljön. Killar och tjejer verkar till viss del ha olika inställning till skolarbete och vilka ämnen som anses vara mer givande och roliga. Många killar verkar ha svårt att förena sina föreställningar om maskulinitet med studieintresse. Vad vi har kunnat utläsa och vad som kommer visa sig i presentationen av enkätmaterialen som berör skolmiljön är att det bland killar verkar det vara mer uttalat accepterat att man är anti skolan och att inte få bra betyg är ett plus. Ambitiöst skolarbete ger inte lika hög status bland pojkarna.

Vad det gäller ungdomarnas åsikter om vilka skolämnena som är roliga och givande kan vi här se ett visst mönster. Överlag anses att skolämnena, där man arbetar med kroppen i större utsträckning anses vara manliga. Connell skriver att sportens status som manlighetstest är historiskt producerad, och detta är enligt honom ett resultat av en politisk strategi.⁸² Enligt Connell så har staten styr synen på manlighet i rent kontrollsyfte.⁸³ Ämnen som idrott, hemkunskap och bild är uppskattade hos killarna. Medan man tydligt kan se att språk inte är speciellt omtyckt. Öhrns forskning visar att killar presterar bättre i dessa ämnen, även om trenden är på väg att ändras och tjejerna blir bättre även inom ämnen som idrott.⁸⁴ Öhrn hävdar också att tjejerna är starkare i språk än killarna, och det är något vi kan se i vår undersökning. Intresse och kunskap brukar ofta gå hand i hand, och i vår undersökning kan vi tydligt se att killarna inte är speciellt intresserade av språk i skolan.⁸⁵ Vi tror att under "högstadietiden" spelar det stor roll att passa in gruppen, därför är det även lättare att välja de ämnen där "traditionen" är stark. Vi har även kunnat se vissa likheter med de gymnasieval eleverna gör med de yrken föräldrarna har.

4.2.1 Tycker eleverna att det ställs speciella förväntningar på sig i egenskap av att vara kille eller tjej i skolmiljön?

I enkäten bad vi eleverna att svara ja och nej frågan som presenteras i diagrammet nedan:

Som vi kan utläsa av diagrammet har en majoritet av både killarna och tjejerna på båda skolorna svarat att de inte upplever några speciella förväntningar på sig, vilket man kan tolka som något positivt med tanke på det som står i Lpo 94:

*Skolan skall aktivt och medvetet främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter. Det sätt på vilket flickor och pojkar bemöts och bedöms i skolan, och de krav och förväntningar som ställs på dem, bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan har ett ansvar för att motverka traditionella könsmönster.*⁸⁶

⁸² Connell, 2003, s 48

⁸³ Connell, 2003, s 49

⁸⁴ jmf Öhm, 2002, s 60ff

⁸⁵ jmf Öhm, 2002, s 79ff

⁸⁶ Lpo 94, 2006, s 4

Till denna fråga ställdes följdfrågan om man tyckte det ställdes förväntningar/krav utifrån kön på skolan. Vilka krav/förväntningar var då dessa?

Här har väldigt många av eleverna kommit med egna reflektioner och kommentarer, även bland nej-svararna i diagrammet. Vad vi fann intressant var att många av dessa elever kommit med liknande kommentarer och vi tyckte oss här se ett likartat mönster bland svaren både då det gäller skola A och B.

I tjejernas kommentarer till frågan om det ställs några speciella förväntningar på dem i egenskap av att vara tjej i skolan, har vi kunnat tyda att de i många fall upplever att de ska vara mer skötsamma och lågmälda än killarna, en tjej från skola A skriver: *Tjejer får inte gapa lika mycket och högt som killar, de ska ha bättre betyg, snyggare handstil och vara allmänt söta o fina. Vissa tjejer är "rebeller" som de andra tjejerna ser upp till.* En annan tjej på samma skola har uttryckt sig på följande sätt: *Tjejer ska vara skötsamma, duktiga, trevliga, flickigt söta eller feminister, beroende på sammanhang. Alltså besitta tjejiga egenskaper.*⁸⁷ Det finns även tjejer som uttryckt att de förväntas kunna arbeta mer självständigt med skoluppgifter: *Tjejer ska vara mer koncentrerade och kunna jobba självständigt.*⁸⁸

Dessa kommentarer är bara ett urval av några av tjejerna som är inne på samma spår. Alltså att man som tjej upplever att man måste vara mer lågmäld, duktig, ansvarsfull och kunna arbeta mer självständigt än killarna. Det verkar som tjejerna i stor utsträckning tycker skolan ställer större krav på dem än på killarna då det gäller skolarbete, uppförande och mognad i klassrumsmiljön.

Pedagogen Elisabeth Öhrn behandlar en doktorsavhandling av Else-Marie Staberg som har vissa paralleller med vissa av de kommentarer dessa elever gett uttryck för. Staberg har gjort observationer i högstadielktioner där hon tyckte sig se att tjejer tilldelats och tagit på sig uppgiften att hålla samman lektioner. Bland annat genom att de blev placerade med killar som behövdes "lugnas" i vissa arbetsmoment. Tjejerna såg sig som klokare och mer ansvarsfulla än killarna. I sin doktorsavhandling kommer Staberg fram till slutsatsen: *...att högstadietårens klassrumspraktik innebär en fortsatt fostran till större ansvar och arbete hos flickor respektive en barnsligare, mer lekfull och tävlande hållning hos pojkar.*⁸⁹

En slutsats som många av de tjejer som besvarat vår enkät verkar dela är: *Jag känner att jag måste bete mig på ett speciellt sätt. Jag ska acceptera att stå lite i bakgrunden, eftersom killarna kräver så mycket uppmärksamhet. Pga. det måste tjejerna ta lite mer ansvar och vara mer självständiga.* En reflektion från en av tjejerna på skola B.

En fråga ni som läsare kanske ställer vid det är laget är vad tjejernas kommentarer har för relevans då det gäller frågan om vilka förväntningar killar upplever utifrån sin könsroll?

Vi är av uppfattningen att tjejernas reflektioner kring sin könsroll är lika viktiga som killarnas kring sin könsroll. Dessa båda könsroller är inte oberoende av varandra utan att det är ett dynamiskt förhållande mellan dessa som bekräftar och skapar spelplanen och föreställningar till dessa båda könsroller. För att då få en mer heltäckande bild av vilka förväntningar killar upplever utifrån sin könsroll tyckte vi det var på sin plats att även presentera tjejernas förväntningar, både på sin egen och killarnas könsroll.

⁸⁷ Elev, Tjej, Skola A

⁸⁸ Elev, Tjej, Skola B

⁸⁹ Öhrn, 2002 s 19

En majoritet av killarna har som vi kunde avläsa av diagrammet tyckt att det inte ställts några speciella förväntningar på dem utifrån deras könsroll i skolan.⁹⁰ Men som nämnts ovan är detta till viss del något missvisande då de i de följande frågorna i många fall gav uttryck för olika typer av förväntningar de tyckte ställdes på dem. Vissa av killarna anser att det ställs höga förväntningar på dem i till exempel idrotten. Ett ämne som traditionellt bedömer ens fysiska förmåga, en förmåga där den maskulina könsrollen traditionellt sett ansetts som den bättre anpassade. En kille från skola A har formulerat sig så här: *I idrotten måste killar vara 300 % bättre än tjejerna för samma betyg.*

Många av tjejerna upplevde att de förväntades att vara skötsamma och duktiga i skolan, en kille från skola A kom med en reflektion som går hand i hand med detta: *Killar ska inte vara smarta och inte ha bra betyg.* Alltså att man i motsats till tjejerna inte ska prestera bra i skolan i egenskap av att vara kille. Många av killarna har även upplevt att man förväntas vara tuff i skolan. En kille har kommenterat att det kan anses tufft att ha dåliga betyg: *Jag tycker att det ställs mer krav på tjejer att dom ska ha högre betyg. Det kan nästan vara "tufft" ibland för en kille att ha IG!*⁹¹ De senare förväntningarna kan ställas i relation till många av tjejernas reflektioner om att de förväntas vara de skötsamma och ansvarstagande. Detta exemplifierar hur de olika könsrollerna i ett samspel påverkar och bekräftar varandra.

Sammanfattningsvis tycker vi oss kunna tyda att tjejerna i större utsträckning upplevt likartade förväntningar på sig i skolmiljön, medan det bland killarna varit mer blandade förväntningar. Ett drag som väldigt många av både tjejerna och killarna tillskrivit som typiskt maskulint i skol/klassrumsmiljön är att killar anses som mer högljudda samt att de tar mer plats. En tjej från skola B har skrivit så här: *Killar kräver som sagt mycket plats och uppmärksamhet. Vi tjejer är nog lite "mognare" och klarar av att sitta koncentrerade under en hel lektion*" vilket kan jämföras med: *Killar är mer högljudda och omogna, tjejer oftast mer koncentrerade (inte alltid)* som en av killarna på skola A formulerat sig. Vi menar att denna typ av citat kan tolkas som ett reproducerande av könsmönster, och vill peka på det eftersom det är många elever som har uttryckt denna typ av resonemang.⁹² Tjejerna har i många fall ansett att detta gör att killarna får mer uppmärksamhet i klassrummet. Killarna verkar i sin tur tycka att detta lett till att de i större utsträckning blir tillsagda av läraren då ljudnivån blir hög och att acceptansnivån från läraren är högre då tjejer snackar högt.

4.3 Upplever eleverna att lärarna beter sig annorlunda mot killar än mot tjejer?

Frågan om lärarnas beteende utifrån kön är en fråga med en tydlig koppling till föregående resonemang, där vi i många fall kunnat se att eleverna upplever sig bli olika behandlade av lärarna. Vissa av killarna anser att lärarnas toleransnivå är högre då det gäller tjejerna och att killarna i större utsträckning blir tillsagda om ljudnivån blir för hög, även i de fall då de upplever att tjejerna är de som varit mer högljudda. Vissa killar har pekat på att lärarna ställer högre krav på dem då det gäller idrotten: *I idrotten måste killar vara 300 % bättre för att få samma betyg*⁹³ eller som en annan kille på samma skola skrev:

⁹⁰ Se diagram 4, s. 21

⁹¹ Elev, Kille skola A

⁹² Jmf Öhrn, 2002, s 45-46

⁹³ Elev, Kille, Skola B

*Killar skall jämt visa sig tuffa och vara bra på dom så kallade killiga ämnena ex. matte och idrott. Även många lärare förväntar sig det.*⁹⁴

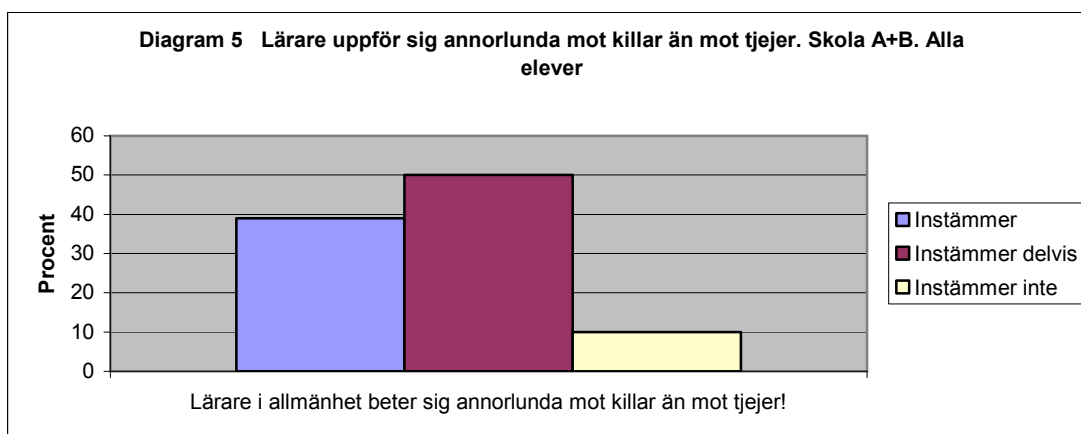
Många av de tjejer som deltagit i undersökningen säger att de upplever att lärarna tar för givet att de ska vara mer lågmälda, ansvarsfulla och att de ska kunna arbeta mer självständigt än killarna. Killarna påpekar ganska frekvent att tjejerna inte blir tillsagda lika ofta som dem och att läraren även ger tjejerna högre betyg för att de som en elev uttrycker det: *Tjejer har det mycket lättare att få bra betyg för vårt samhälle är så ojämställt enligt en del, så därför ger lärarna de bättre betyg eftersom de tycker synd om de*⁹⁵ eller som den här eleven uttrycker det: *Ja, när tjejerna pratar och någon stör blir läraren förbannad, men inte när någon stör en kille.*⁹⁶

Killarna skriver även att de måste bevisa mer att de är värda högre betyg än tjejerna: *Tjejer blir aldrig tillsagda och har lättare att få bra betyg.*⁹⁷ I flertalet av våra svar har vi inte kunnat se att killarna känner att de ska prestera bra i skolan, förutom inom ämnena matematik och idrott. De menar att tjejerna är mer vana att plugga och att de är lugnare än vad killarna är. Tjejer i sin tur verkar som tidigare skrivet ha en större press på sig att prestera bättre i skolan än vad killarna upplever: *Lärarna blir besvikna på mig om det t ex gått dåligt på ett prov, då tror de jag mår psykiskt dåligt.*⁹⁸

Här ser vi ett tydligt särskiljande som eleverna uppfattar att lärarna gör, detta har även Hirdman uppmärksammat genom sin teori kring dikotomin mellan ”manligt” och ”kvinnligt”.⁹⁹

Vi hade ett påstående i enkäten som gällde om eleverna upplevde att de blev olika behandlade av lärarna utifrån om de var killar eller tjejer.

Som vi kan se nedan är att det var många av eleverna som hade den känslan att lärarna satte olika regler för killarna än för tjejerna.

Här fanns det många svar från eleverna om att killarna hade större svängrum att röra sig inom i klassrummet. Men det fanns även skillnader här mellan killarna och tjejernas svar. Medan tjejerna generellt svarade att det var killarna som förde mest liv: *Killarna tillåts*

⁹⁴ Elev, Kille, Skola B

⁹⁵ Elev, Kille Skola B

⁹⁶ Elev, Kille Skola A

⁹⁷ Elev, Kille Skola A

⁹⁸ Elev, Tjej, Skola A

⁹⁹ Hirdman, 2003, s 19-46

vara högljudda av de flesta lärarna. Få killar bidrar i grupparbeten¹⁰⁰, så var killarna lite mer splittrade och menade att både killar och tjejer bidrog till det högljudda klassrumsklimatet.

Connell menar att utbildningen är nyckeln till en förändring mot ett mer socialt rättvist samhälle. Vidare menar han att utbildningen måste ta ställning och anpassa sig till de ”svagastes” situation, och att undervisningen ska formas ur deras perspektiv.¹⁰¹ Det krävs att hegemonin har empati för svagare grupper, bland annat att pojkar ska se saker ur tjejers synvinkel. Dock finns det svårigheter, då pojkar ofta kan bli retade om de gör saker på ett kvinnligt sätt. Vilket är ett led i hegemonins försök att försvara sin maktposition.¹⁰² Öhrns forskning visar även att det finns variationer bland eleverna i vilket kön som dominerar lärarkontakten under lektionerna, vilket även vår undersökning visar på. Eleverna i vår undersökning uppfattar att det är mest killar som får komma till tals i klassrummet. Öhrn visar även på att dominansen under lektionsverksamheten varierar beroende på vilket skolämne som behandlas och att det då även påverkar könsrollerna. Hon visar att skillnaderna mellan lärarkontakterna utifrån kön hos eleverna skiljer sig ämnesmässigt, exempelvis så visar hon på att pojkar inom de naturorienterade ämnena dominerade lärarkontakten. Det visade sig även att lärarna hade mycket svårare att hantera flickor som på olika sätt ifrågasatte undervisningen, än när pojkar gjorde detsamma.¹⁰³

Här kan vi även tillämpa Bourdieus teori om det symboliska kapitalet. Genom att ungdomarna är och verkar i skolan så är det fältet där de försöker få andra ungdomar, men även vuxnas uppmärksamhet. Men vad vår undersökning visar är att eleverna upplever att lärarna beter sig annorlunda mot eleverna utifrån vilket kön de möter. På fältet, här skolan/klassrummet är det en kamp att få uppmärksamhet och känna sig behövd och uppmärksammad. Medan begreppet habitus är det som förklarar varför eleverna uppför sig på ett visst sätt i skolan/klassrummet.¹⁰⁴

Som en viktig slutsats av dessa elevsvar som vi har fått är att de har gett oss en plattform som man kan jobba utifrån. Genom att vi blir medvetna om den problematik som detta kan medföra, att eleverna anser sig olika behandlade, ger det oss en tankeställare. Vi ser här att för oss som blivande lärare är den här kunskapen en väg som kan leda till en ökad förståelse för den verklighet som våra elever lever i och som påverkar deras skolgång och den roll de har i skolan. Det står även i skollagen att: *Alla barn och ungdomar skall, oberoende av kön, geografisk hemvist samt social och ekonomiska förhållanden, ha lika tillgång till utbildning i det offentliga skolväsendet för barn och ungdomar.*¹⁰⁵

¹⁰⁰ Elev, Tjej, Skola A

¹⁰¹ Connell, 1995, 34

¹⁰² Connell, 1995, s 35

¹⁰³ Öhrn, 2002, s 46

¹⁰⁴ jmf Broady s 8

¹⁰⁵ Skollagen. *Lärarens handbok*. 2002, Lärarförbundet, 2 §, s 55

5. Sammanfattande slutdiskussion

Här tänkte vi kort börja med att kortfattat presentera de svar vi kommit fram till gällande våra frågeställningar.

Vårt syfte i detta arbete har varit att undersöka tjejer och killars syn på maskulinitet och vilka förväntningar och föreställningar de upplever kring sin könsroll, främst i en skolmiljö. Utgångspunkten här är de niondeklassare som besvarat enkäten.

En majoritet av killarna upplevde att det som kille inte är ok att sminka sig medan flertalet tjejer tyckte det var ok. Vad vi kunde utläsa här var att både killar och tjejer på båda skolorna har liknande resonemang då det gäller maskulinitet. De använder femininitet som en motsats till maskulinitet, även om det inte definieras vad femininitet är förutom att det är det som inte är maskulinitet. Den hegemoniska maskuliniteten bekräftas inte bara genom vad den är, utan genom att peka på vad den inte är.¹⁰⁶ I vårt material har det framkommit kommentarer som kan tyda på att våra informanter ser ner på de killar som använder smink och att det lätt förknippas med saker som bögstämpel och att det är för tjejer och inte för killar. Detta visar på hur en del elever ser på det här med maskulinitet. Dessa termer har då det gäller killarnas reflektioner kring dessa attribut kopplade till utseende en negativ tillskrivelse och bög/fjollstämpeln är något som man gärna inte vill associeras med. Detta bottnar nog i att det skulle kunna leda till ett utanförskap eller mobbning. Den hegemoniska maskuliniteten stigmatiserar inte bara kvinnor, utan avvikande maskuliniteter, som t ex homosexuella.¹⁰⁷ En diskurs som tydligt påvisas av några av de elevcitat vi referat. Citaten visar samtidigt att det är svårt för killarna att gå utanför sin roll som de har och påverka vad man tycker och vad som sker. Man riskerar att få en nedvärderande stämpel. Den dominerande hegemonin på skolorna verkar utgöras av synen på att killarna ska vara heterosexuella. Bryter man mot detta kan man sjunka i den hegemoniska hierarkin. Det är något som är ganska tydligt i alla de kommentarer vi har fått gällande smink på killar. Här relaterar många killar det till bögigt, fjolligt med mera.

Man skulle kunna säga att de heterosexuella killarna tillhör den dominerande hegemonin och är formade av den vilket gör att de har svårt att gå utanför hegemonin och påverka den.¹⁰⁸ Connell menar även att individen formas av hegemonin och att man är delaktig i dess utformning¹⁰⁹, vilket också elevernas svar visar. Vi kan se hur eleverna har en liknande syn på det ”andra”, motsatserna, som det som Mosse tar upp. Att avvikelser, homosexualitet och icke- maskulinitet ställdes till motsats till den ”sanna” maskuliniteten.¹¹⁰

¹⁰⁶ Connell, 1995, s 195ff

¹⁰⁷ Connell, 1995, s 210ff

¹⁰⁸ Connell, 1995, s 213

¹⁰⁹ Connell, 1995 s 58

¹¹⁰ Mosse, 1996, 86ff

Vilka förväntningar/egenskaper upplever eleverna som typiskt maskulina i en skol/klassrumsmiljö?

Vi har i ovan visat hur en majoritet av både killar och tjejer på båda skolorna inte upplevde att det ställdes några speciella förväntningar i skolmiljön på dem i egenskap av att vara tjej eller kille. Det skulle kunna tyda på att dessa skolor i stor utsträckning lyckats med att förankra vad som står i läroplanen: *Skolan skall aktivt och medvetet främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter*.¹¹¹ Dock kunde vi i vårt material se att många av dem som upplevde förväntningar på sig utifrån sin könsroll, vilket var extra tydligt bland tjejerna. Många av tjejerna tycker att det ställs högre krav på dem än på killarna då det gäller betygsprestationer och olika typer av insatser i klassrumsmiljön. Denna typ av kommentarer har varit relativt återkommande och vi tyckte på så sätt att det var på sin plats att spegla detta för att på så sett ge en tankeställare till framtida lärare.

Bland de killar som känt speciella förväntningar på sig utifrån sin könsroll har dessa förväntningar varit av mer spridd art, även om vissa förväntningar de känt varit återkommande. Vissa killar har i motsats till tjejerna resonerat kring hur de förväntas att *inte* prestera bra i skolan, det finns killar som tydligt uttrycker att man, utifrån sitt kön, inte ska var duktig, smart och ha bra betyg. Några killar ansåg att de förväntades prestera bättre i idrott än tjejerna. Vissa av killarna upplevde förväntningar om att ha en tuff attityd i skolmiljön, samt att det även kan vara tufft att ha ett dåligt betyg bland vissa killgrupperingar. Öhrn lutar sig emot en studie av Mac an Ghail där denne i en studie visar att tuffhet är väsentligt för killars status i skolan, främst bland de killar som inte kan framträda som en kulturell eller ekonomisk elit.¹¹² Dock får man vara medveten om att det är ett fåtal av de killar i vårt urval av elever som upplever förväntningar om att vara tuffa. Kanske just dessa killar är de som inte kan framträda som en kulturell eller ekonomisk elit och ”tuffheten” blir här ett sett att hävda sig?

Då det gäller de egenskaper som eleverna tillskrev som typiskt maskulina i skolmiljön kunde vi se liknande kommentarer både från tjejer och killar. Många pekade på att killar tar mest plats i klassrummet, var mer högljudda och att killar i större utsträckning började snacka under lektionstid utan ”att ha fått ordet”. Vilket överrensstämmer med tidigare forskning.¹¹³

I resultatdelen förde vi en diskussion kring vikten av att behandla tjejer och killars upplevelser av de sina förväntningar de tillskrivs utifrån sina könsroller. Detta ansåg vi vara av vikt eftersom de i samspel bekräftar samt skapar varandra och att detta på så sätt skulle ge oss en mer heltäckande bild av elevernas könsföreställningar. Detta kan kopplas till en argumentering som Öhrn för. Hon menar att studera maskuliniteter i skolan inte är detsamma som att bara studera killar. Då skapandet av maskuliniteter har betydelse både för olika sätt att ”vara kille” och ”vara tjej” på skolan. Återskapandet av dominerande maskuliniteter förekommer i förhållande till feminiteter: *Med tanke på detta relationella förhållande, är det väsentligt att maskuliniteter och feminiteter studeras relativt varandra*.¹¹⁴ Ett resonemang vi har tagit till fasta på då det gäller vårt undersökande av

¹¹¹ Lpo, 2002, s 4

¹¹² Öhrn, 2002, s 45

¹¹³ Öhrn, 2002, s 40

¹¹⁴ Öhrn, 2002, s 91

elevernas föreställningar kring de förväntningar och egenskaper de tillskriver som typiskt maskulina i skolmiljön.

I vår teoridel behandlade vi Connells tankar om hur man för att förändra samhället i riktning mot social rättvisa måste införa nya bilder och tankar av den manliga kroppen och mäns sexualitet.¹¹⁵ För att kunna göra detta måste man förknippa positiva egenskaper med nya identiteter, och inte enbart med den traditionella maskuliniteten. Att vara stark, tuff och högljudd ska exempelvis kunna ses som tjejigt.¹¹⁶ Motsvarande gäller för killarna. De saker som eleverna behandlat som feminina egenskaper i skolmiljön ska kunna betraktas som manliga, vi syftar då till att vara egenskaper som att vara skötsam, ”pluggig” och ansvarsfull.

Upplever eleverna att lärarna beter sig annorlunda mot killar än mot tjejer?

Vad vi har kunnat se i vår undersökning är att eleverna till viss del upplever sig olika behandlade av lärarna.¹¹⁷ Vad som då är tydligt är hur frekvent det skrivs att killarna tar en stor plats i klassrummet och att det i vissa av kommentarerna står att lärarna tillåter det. Vissa av killarna har påpekat att lärarnas toleransnivå är högre då det gäller tjejerna och att killarna i större omfattning blir tillsagda om ljudnivån blir för hög, även i de fall då de upplever att tjejerna är de som varit mer högljudda. Tjejerna upplever i en del fall att de får anpassa sig till killarna:

*Jag känner att jag måste bete mig på ett speciellt sätt. Jag ska acceptera att stå lite i bakgrunden, eftersom killarna kräver så mycket uppmärksamhet. Pga. det måste tjejerna ta lite mer ansvar och vara mer självständiga.*¹¹⁸

I många fall upplevde tjejerna att lärarna ansåg att man som tjej skulle prestera bättre i skolan än killarna, gällande både betyg och uppförande, samt att detta la en viss press på dem. Killarna har i vissa fall formulerat att de ansåg att det var lättare som tjej att få bra betyg och att de vart orättvist behandlade av lärarna i egenskap av att vara killar. En kille som vi refererade till i resultatdelen, ansåg att lärarna gav tjejerna bättre betyg för att de tyckte synd om de för att vårt samhälle är ojämställt.¹¹⁹

Vårt resultat gällande frågan om eleverna upplever att lärare beter sig annorlunda mot killar än mot tjejer samt våra övriga frågeställningar går att i många fall koppla till skolans och lärarnas uppgifter som redogörs i Lpo 94. I denna behandlas bland annat att läraren skall: *se till att alla elever oavsett kön, och social och kulturell bakgrund får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll...*¹²⁰ det står även att läraren skall: *verka för att flickor och pojkar får ett lika stort inflytande över och utrymme i undervisningen...*¹²¹ och att skollagen föreskriver: *att utbildningen inom varje skolform skall vara likvärdig.*¹²²

¹¹⁵ Connell, 1995 s 224

¹¹⁶ Connell, 1995 s 226

¹¹⁷ Se diagram 5, s 24

¹¹⁸ Elev, Tjej, Skola B

¹¹⁹ se not 94

¹²⁰ *Lärarens handbok. Skollag Läroplaner Yrkesetiska principer.* Lärarförbundet. Stockholm 2002 s 18

¹²¹ Lpo 94, 2002 s 18

¹²² Lpo 94, 2002 s 10

Sätter man ovanstående citat från läroplanen i relation till många av de reflektioner som har förekommit bland våra elever kan man tolka detta som att dessa skolor brister på många punkter då det gäller att vara en skola där både tjejer och killar verkar efter samma förutsättningar. Vi är dock av övertygelsen att detta är en problematik man är välmedveten om på skolorna och att man arbetar för att få en så jämställd och likvärdig skola som det är möjligt. Detta är en problematik och ett arbete som förmodligen förekommer på de flesta skolorna i vårt avlånga land. Vi får även ha i åtanke att en majoritet av eleverna tyckte att det inte ställdes några speciella förväntningar på de utifrån sin könsroll i skolmiljön. I de fall då eleverna kände sig orättvist behandlade, hade större krav på sig eller att man skulle bete sig på ett visst sätt utifrån sin könsroll får vi ha i åtanke på att detta är elevernas personliga tolkning av sin situation. En tolkning som läraren eller övriga elever nödvändigtvis inte alltid skulle hålla med om. Det är samtidigt viktigt att vi i egenskap som snart färdigutbildade lärare tar dessa elevers tolkningar och uppfattningar på allvar. Att dessa elevers förväntningar och föreställningar kring kön är tankeställare för oss då vi ska fortsätta "byggandet" av en likvärdig och jämställd skola och att vi här använder de som riktlinjer i vår fortsatta yrkeskarriär. Det är även viktigt för oss att vi i vår framtida yrkesroll agerar som stöd till de elever som inte följer strömmen då det gäller traditionella könsmönster eller dominerande maskulina hegemonier, då de i vissa fall riskerar att hamna i ett ofrivilligt utanförskap. Vår uppgift som blivande lärare är att ge eleverna redskap för att kunna ifrågasätta och utmana en stereotyp maskulinitet eller femininitet och på så sätt även förstå de normer och värderingar de är en del av.

Sammanfattningsvis kan sägas att vårt syfte har varit att undersöka tjejer och killars syn på maskulinitet. Vi har kunnat se tendenser till att det fanns en hegemonisk dominerande maskulinitet på dessa skolor gällande attribut kopplade till utseende, vilket vi baserade på killars användande av ett par skönhetsprodukter. En hermeneutisk tolkning av resultatet av enkäterna ger i vissa fall en traditionell bild av maskulinitet och kön. Här delar killarna upp tjejer och killar i två motsatta grupper, där maskulinitet och femininitet står i motsatsförhållande till varandra, och där femininiteten tillskrivs som något negativt. En kille som beter sig som en tjej riskerar att få en låg position i den hegemoniska strukturen. Vad man i övrigt kunnat utläsa är att det varit en variation i elevernas reflektioner till detta begrepp och att maskulinitet inte är något statiskt utan att det kan se olika ut i olika omgivningar samt beroende av vem som tolkar begreppet.

6. Käll- och litteraturlista

Ahlberger Christer & Kvarnström Lars. *Det svenska samhället 1720-2000*. Lund Studentlitteratur 1994

Ambjörnsson Fanny, *I en klass för sig*. Stockholm. Ordfront förlag. 2003

Broadly Donald, *Sociologi och epistemologi. Om Pierre Bourdieus författarskap och den historiska epistemologin*. Stockholm. HLS. 1990

Connell Robert W. *Maskuliniteter*. Göteborg. Daidalos AB.1995

Connell Robert W. *Om Genus*. Göteborg. Daidalos AB. 2003

Ekenstam Claes, Frykman Jonas m.fl. *Rädd att falla. Studier i manlighet*. Stockholm Gidlund. 1998

Engwall Kristina. *Drömmen om den rätta. Från singel till förälder*. Stockholm. Institutet för framtidsstudier. 2005

Gustafsson Harald. *Nordens historia. En europeisk region under 1200 år*. Lund Studentlitteratur. 1997

Hartman John *Vetenskapligt tänkande: Från kunskapsteori till metodteori*. Lund Studentlitteratur.1998

Hirdman Yvonne, *Genus – Om det stabila föränderliga former*. Malmö. Liber. 2003

Liljestam Lars. *Musikliv. Vad människor gör med musik – och musik med människor*. Göteborg 2005 Bo Ejeby förlag

Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet Lpo 94, 2006, Skolverket

Lärarens handbok. Skollag Läroplaner Yrkesetiska principer. Lärarförbundet. Stockholm 2002

Lökken Kerstin. *Alla dessa duktiga kvinnor. Om rätten att få presentera sig själv i det offentliga samtalet*. Etnologiska föreningen i Västsverige, Göteborg. 2002

Mosse George L. *The Image of Man: The Creation of Modern Masculinity*. New York. Oxford University Press.1996

Norborg Lars-Arne, *Sveriges historia under 1800- och 1900-talen*. Stockholm. Almqvist & Wiksell.1995

Nordberg Marie, Det viktiga är en maskulin touche! *Kulturella Perspektiv*. Svensk etnologisk tidskrift Nr 3, 2005

Trost Jan, *Enkätboken*, Lund. Studentlitteratur. 1994

Öhrn Elisabeth. *Könsmönster i förändring? En kunskapsöversikt om unga i skolan*, Kalmar: Skolverket, 2002

Enkätsvaren från Skola A+ Skola B finns sparade och är i vår ägo.

Citatet på framsidan, titeln, kommer ifrån en kille från Skola A

Bilagor

Bilaga 1 Enkätmaterial till elever

2007-04-16

Hej!

Vi är två studenter som läser på lärarprogrammet vid Göteborgs universitet. I vår avslutande kurs inom lärarprogrammet (examensarbete) kommer vi att genomföra en vetenskaplig studie där vi grundar våra resultat på enkätsvar bland elever som går i årskurs nio. Du ska inte skriva ditt namn utan svara helt anonymt på alla frågorna. Det är viktigt att du besvarar frågorna så ärligt som möjligt, ta god tid på dig när du svarar.

Vad som händer med enkäten efter att du besvarat den är att vi kommer att sammanställa resultatet vilket kommer att redovisas i vår uppsats.

Tack på förhand!

Henrik Ahlstedt och Carl Kennedy

Bilaga 2

Här kommer några frågor om dig själv !

Kille ☐

Tjej ☐

Hur bor du?

Villa ☐

Radhus ☐

Lägenhet ☐

Annan bostad ☐

Hur upplever du det området som du bor i?

Lugnt Ja ☐

Nej ☐

Stökigt Ja ☐

Nej ☐

Det är ett bra område. Ja ☐

Nej ☐

Har du eget rum? Ja ☐

Nej ☐

Har du syskon? Ja ☐

Nej ☐

Om ja hur många syskon har du, är det bröder eller systrar?:.....

Vem bor du med?

Båda dina föräldrar ☐

Med någon annan ☐

Din mamma ☐

Din pappa ☐

Arbetar dina föräldrar?

Mamma arbetar Ja ☐ Nej ☐

Mamma studerar Ja ☐ Nej ☐

Pappa arbetar Ja ☐ Nej ☐

Pappa studerar Ja ☐ Nej ☐

Annat:.....

Om de arbetar, vad arbetar de med?

Mamma:.....

Pappa:.....

Nu kommer ett par frågor om man har vissa ansvarsområden eller hjälper till med vissa arbetsområden hemma.

Hur ofta hjälper du till med följande arbetsområden i hemmet?

	Aldrig	Ibland	Ofta
Diska	☐	☐	☐
Laga mat	☐	☐	☐
Tvätta	☐	☐	☐
Klippa gräs	☐	☐	☐
Dammsuga	☐	☐	☐
Damma	☐	☐	☐
Handla mat	☐	☐	☐
Tvätta bilen	☐	☐	☐

Ge exempel på andra saker du gör i hemmet som inte har funnits med här:.....

.....

Är det någon av sakerna du aldrig skulle kunna tänka dig att göra och i så fall varför?:.....

.....

.....

.....

Här kommer ett par frågor om vad du gör på din fritid !

Har du tillgång till dator i hemmet? Ja ☐ Nej ☐

Vad använder du datorn mest till? Spel ☐ Chat ☐ Skolarbete ☐ Övrigt ☐

Om du spelar spel, vilka spel i så fall?.....

Om du chattar, vilken sida?.....

Övrigt du besöker på internet?.....

Är du aktiv i en organiserad fritidsaktivitet? Ja ☐ Nej ☐

Om ja, vilken/vilka?.....

Hur ofta utövar du din fritidsaktivitet?

1 gång/vecka ☐

2-3 gång/vecka ☐

4 eller fler gånger i veckan ☐

Varför utövar du din fritidsaktivitet?

För att träffa kompisar ☐

För att må bra ☐

För att få en snyggare kropp ☐

Annan orsak.....

Vad gillar du för typ av musik (Ge gärna exempel på artist/grupp eller om du spelar något instrument själv)?.....
.....
.....

Finns det någon typ av musik du inte gillar, vad i så fall?.....

Här kommer ett par frågor rörande din utbildning och skola!

Vad har du valt för gymnasieutbildning:.....

Har du något framtida drömyrke, i så fall vilket?:.....

Vilka skolämnen upplever du som roliga och intressanta/givande?

	Oftast	Ibland	Nästan aldrig
Svenska	☐	☐	☐
Engelska	☐	☐	☐
Idrott	☐	☐	☐
No	☐	☐	☐
So	☐	☐	☐
Slöjd	☐	☐	☐
Hemkunskap	☐	☐	☐
Bild	☐	☐	☐

Vilka upplever du får komma mest till tals i klassrummet?

Killar ☐ Tjejer ☐ Lika mycket ☐

Upplever du att det ställs några speciella förväntningar/krav på dig i egenskap av att vara kille eller tjej i skolan?

Ja ☐ Nej ☐

Om ja, i så fall vilka förväntningar/krav?.....
.....
.....
.....
.....

Upplever du några typiska skillnader på hur killar och tjejer beter sig i klassrummet, i så fall vilka?.....

.....

Här kommer frågor rörande användandet av diverse produkter kopplade till utseende!

Hur mycket pengar lägger du ungefär i månaden på kropps/hårvårdsprodukter?.....

Vilken typ av produkter använder du?.....

Är det ok med att killar sminkar sig(om du inte tycker det, kommentera gärna varför)?.....

.....

Är det ok för killar att färga håret(om du inte tycker det, kommentera gärna varför)?

.....

Hur mycket pengar lägger du ungefär i månaden på kläder?.....

.....

Här kommer några frågor om kompisrelationer!

Har du både kill- och tjejkompisar? Ja ☐ Nej ☐

Hur är en bra killkompis? (försök få med tre egenskaper).....

.....

Hur är en bra tjejkompis? (försök få med tre egenskaper).....

.....

Det kommer nu komma ett antal påstående som riktar sig till tjejer och killar i högstadiet, sätt en bock vid det svarsalternativ du tycker stämmer mest.

Killar tar mycket plats och är högljudda i klassrummet!

Instämmer: ☐ Instämmer delvis: ☐ Instämmer inte: ☐

Tjejer tar mycket plats och är högljudda i klassrummet!

Instämmer: ☐ Instämmer delvis: ☐ Instämmer inte: ☐

Det är okej för killar att sminka sig!

Instämmer: ☐ Instämmer delvis: ☐ Instämmer inte: ☐

Det är okej för killar att visa sina känslor öppet!

Instämmer: ☐ Instämmer delvis: ☐ Instämmer inte: ☐

Det är okej för tjejer att visa sina känslor öppet!

Instämmer: ☐ Instämmer delvis: ☐ Instämmer inte: ☐

Killar är inte måna om sitt utseende!

Instämmer: ☐ Instämmer delvis: ☐ Instämmer inte: ☐

Lärare i allmänhet beter sig annorlunda mot killar än mot tjejer!

Instämmer: ☐ Instämmer delvis: ☐ Instämmer inte: ☐

Det är okej för en kille att ha haft många flickvänner!

Instämmer: ☐ Instämmer delvis: ☐ Instämmer inte: ☐

Det är okej för en tjej att ha haft många pojkvänner!

Instämmer: ☐ Instämmer delvis: ☐ Instämmer inte: ☐

Denna enkäten har varit till för att undersöka vad det finns för bilder, förväntningar och uppfattningar av pojkar och tjejer i högstadiet, både då det gäller till sig själv och andra människor i sin omgivning.

Här finns nu plats för att skriva någon kommentar om du vill tillägga något gällande det ovanskrivna eller peka på om du tycker något som saknades i enkäten:.....

.....
.....
.....
.....

Tack för din medverkan!